Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...май 1921 оной ...н 21-һээ гарана. | № 164 (18487) | 1990 оной июлиин 17, вторник | Сэн 3 мүн.

...ветскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...кэ Союзай Коммунис партиин XXVIII ...һунгаһан КПСС-эй Центральна Комите...нум 1990 оной июлиин 13-да ба 14-дэ бо...гэрбэ.

...й Пленум нюусаар дуугаа үгэлгөөр КПСС-...гай Политбюроо иимэ бүридхэлтэйгөөр һун-... С. Горбачев, М. М. Бурокявичюс, Г. Г. ...дзе, С. И. Гуренко, А. С. Дзасохов, В. А. Ивашко, И. А. Каримов, П. К. Лучинский, А. М. Масалиев, К. Махкамов, В. М. Мовсисян, А. Н. Муталибов, Н. А. Назарбаев, В. А. Ниязов, И. К. Полозков, Ю. А. Прокофьев, А. П. Рубикс, Г. В. Семенова, Э.-А. А. Силлари, Е. С. Соколов, Е. С. Строев, И. Т. Фролов, О. С. Шенин, Г. И. Янаев.

КПСС-эй ЦК-гай секретарьнараар һунгагдаба гэбэл: О. Д. Бакланов, Б. В. Гидаспов, А. И. Гиренко, А. С. Дзасохов, В. А. Купцов, Ю. А. Манаенков, Г. В. Семенова, Е. С. Строев, В. М. Фалин, О. С. Шенин, Г. И. Янаев.

Секретариадай гэшүүдээр һунгагдаба гэбэл: В. В. Анискин, В. А. Гайворонский, И. И. Мельников, А. И. Тепленичев, Г. Тургунова.

«Правда» газетын ахамад редактораар И. Т. Фроловые Пленум һунгаһан байгаа.

...ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА ХИНАЛТЫН КОМИССИИН ...ЛЕНУМ ТУХАЙ ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...ин 14-дэ Москвада КПСС-эй ЦКК-гай пле...ожо, эмхидхэлэй асуудал хаража үзэбэ.

...м дээрэ КПСС-эй ЦКК-гай Президиум ин...дэлтэйгөөр һунгагдаба:

...-эй ЦКК-гай түрүүлэгшэ — Б. К. Пуго,

...-эй ЦКК-гай түрүүлэгшын орлогшо — Е. Н. ...

...-эй ЦКК-гай Президиумэй гэшүүд:

...Ананян — Армениин Компартиин Иджеван...комой нэгэдэхи секретарь,

...Бабаев — Туркмениин ССР-эй Наукануу...демиин президент,

... Бахтадзе — Тбилисиин камвольно-сэмбын ...дай парткомой секретарь,

Г. Г. Веселков — Таджикистанай Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь,

Э. Д. Дуйшеев — Киргизэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо,

Е. А. Елисеев — КПСС-эй ЦКК-гай харюусалгата секретарь,

Е. Г. Ежиков-Бабаханов — Казахстанай Компартиин Джезказганска обкомой нэгэдэхи секретарь,

А. П. Клауцен — Латвиин КП-гэй ЦК-гай секретарь, Латвиин Компартиин Рижскэ горкомой нэгэдэхи секретарь,

М. И. Кодин — Молдово Компартиин хиналта-шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ,

К. М. Кубилюс — Литвагай Компартиин Центральна хиналта-шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ,

А. Л. Радугин — Москвагай нэгэдэхи часай заводой час хабсаргагша,

А. А. Санчуковский — Минскын үйлэдбэриин «Горизонт» нэгэдэлэй генеральна директор,

П. П. Тодоров — Харьковой тракторна заводой парткомой секретарь,

Р. Б. Фейзуллаев — Азербайджанай ССР-эй арадай эрдэм һуралсалай министр,

Ш. М. Юлдашев — Узбекистанай Компартиин хиналта-шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ.

Энээгээр КПСС-эй ЦКК-гай пленум хүдэлмэреэ түгэсхэһэн байна.

...ПСС-эй ЗАЛУУШУУЛАЙ ПОЛИТИКА ТУХАЙ ...СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXVIII СЪЕЗДЫН РЕЗОЛЮЦИ

...ис обществын, Коммунис партиин хуби заяан залуу...горитой ехээр дулдыдана. Тэдэнэй эдэбхитэй хараа ...оциальна байдал орон доторхи политическэ байдалые ...тодорхойлдог байна.

...хүнүүдые али бүхы талаарнь жэгдэ һайнаар хүгжөө...нэй ажабайдалай зорилгонуудые бэелүүлхын, поли...социально-экономическа эдэбхитэй ажал ябуулгада ...хабаадуулхын тула бодото эрхэ байдал ба арга бо...удые байгуулха ёһотой. Ургажа ябаа залуу үетэн ...а үрэ ехэтэй, бүрин бүтэн политика дары зохёожо, ...дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ шухала гэжэ съезд тоолоно.

...С-эй залуушуулай политикын гол шэглэлнүүд. Энэ по...гүрэнэй зургаануудай зохёон бэелүүлгэдэ партийна...цинуудые, коммунистнуудые хабаадуулһанай, мүн за...тай тэдэнэй хүдэлмэри ябуулһанай ашаар партиин ...лай политика бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ съезд тоо...алуу үетэндэ гүйсэд этигэн найдаһанай, бэеэ дааһан ...скэ ажал ябуулха талаар залуушуулай ба тэдэнэй эм...эрхэнүүдые хүндэлһэнэй, тэдэнэй хэрэгүүдтэ хамаа...һаа арсаһанай үндэһөөр лэ энэ политика бэелүүлэг...на.

...нуултай үргэн ехэ хөөрэлдөө хэхын, залуушуулай бү...нүүдтэй, социалис зам шэлэһэн хүдэлөөнүүдтэй харил...оохын түлөө КПСС тэмсэнэ, ниитын хүсэнүүдэй нэгэ...эхижүүлхые хараалдаг залуушуулай нэгэдэлнүүдые ... Съезд залуушуулай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гү...ургаануудай ба ниитын эмхинүүдэй хүсэлэл оролдол... нэгэдүүлхын түлөө съезд һаналаа мэдүүлнэ.

...шуулай дунда КПСС эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулхадаа, ...эрэгүүдэйнгээ программа дэмжүүлхыень түйлахын, ...зэргэнүүдтэ шэнэ хүсэнүүдые элсүүлэн хабаадуулхын ...рамжатай байдал байгуулха, политическэ ба ниитын ...үүлхадань тэдэнэртэ бодото туһаламжа үзүүлхэ, тии...итын ба гүрэнэй ажабайдалай бүхы һалбаринуудта за...ные олоор хабаадуулхын тула үндэһэ һуури табиха ...

... һуралсалай ба соёлой һалбаринуудые хурдан түргэ...жөөхын, залуушуулай дунда социалис суртал һургаал... ниитэ хүн түрэлтэнэй үнэтэ шухаг баялигуудые нэбтэ... Советскэ Союзай арадуудай үндэһэ яһанай ба соё...заншалнуудые тэдэнэй гүнзэгыгөөр мэдэжэ абалгада, ...оноо хамгаалхаар бэлэн байлгада үндэһэлдэг патрио... эрхэтэн ёһоной шэнжэ шанарнуудые хүбүүд, басагад...лдүүлэн хүмүүжүүлхын түлөө КПСС тэмсэхэ байна. ...ын сэдьхэл бодолой үндэһэ һууриие хүгжөөхэ, бэхи... ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ тэдэнэй ...г хубитые дээшэлүүлхэ гээшэ ниитын хүмүүжүүлгын һуури болохо ёһотой.

...ин залуушуулай политикын асуудалнуудай талаар ...й ЦК-гай комиссинуудые, нютагай партийна комите... байгуулха шухала гэжэ съезд тоолоно.

...СС-эй залуушуулай политика бэелүүлгын арга. Нюта...үндэһэ яһанай онсо шэнжэнүүдые хараада абажа, бүхы ...удта — сельскэ ба поселково Соведһээ эхилээд, СССР-...ховно Совет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет ху... залуушуулай политика зохёон бэелүүлгын социальна, ...ическа, юридическэ аша үрэ ехэтэй арга онолнуудые ... бүрилдүүлэн байгуулхын түлөө съезд оролдоно, за...лай асуудалнуудые шиидхэдэг хуули гаргалгын ба гүй...ын засагай зургаануудта иимэ байгууламжануудые тог... түлөө һанамжаяа мэдүүлнэ. Залуушуулай политика ... бэелүүлгэдэ залуушуул өөһэдөө эдэбхитэйгээр хабаа...ёһотой, гэбэшье тиихэдэ залуу үетэн тушаа гүрэнэй уял... ВЛКСМ-дэ, залуушуулай бусад эмхинүүдтэ даалгагда...гүй.

...эй залуушуулай политикын юрэнхы үндэһэ һуури ту...СР-эй Хуулиие, союзна республиканууадай хуулинуудые ...үргөөр баталан абаха, залуушуулда хабаатай хэм хэм...удые, социальна үрэ дүнгүүдые зохёохо, социально-...ическа хүгжэлтын союзна, республиканска ба нютагай ...удтэ залуушуулай тусхай бүлэгүүдые оруулха шухала ...ъезд тоолоно.

...луушуулай социальна асуудалнуудые шиидхэлгэ. Залуу ...й оюун ухаан бодолой ба физическэ хүгжэлтын; ухи... эрхэнүүдые хангалгын ба хамгаалгын; тэдэнэй ажалда ...уулые ажалаар хангалгын ба тэрээндэ бэлдэлгын; за...валидуудые ниитын зүгһөө хүндэлэлгын; ухибүүд бо...луушуулда шухала хэрэгтэй эд бараа үргэнөөр үйлэд...ын, тэдэнэй һуудал байдал хангалгын; залуушуулай ...нүүдые хараада абажа, гэр байра барилгын; залуу бү...е дэмжэлгын; бэлигтэй бэрхэ залуушуулые бэдэрэлгын ...нэй ухаан бодолые хүгжөөлгын; залуушуулай улас хоорондын холбооe хүгжөөлгын; залуушуулай шуран бэрхэ байлгые бадаруулгын ниитэ гүрэнэй, республиканска болон нютагай программануудые зохёожо бэелүүлгые хурдадхаха гэһэн залуушуулай эрилтэнүүдые съезд дэмжэнэ. Эдэ программануудые бэелүүлхын тула союзна ба нютагай бюджедүүдэй мүнгэ тусхай зорилготойгоор һомолхо шухала. Гэр байрын асуудалнуудые шиидхэхын, мүнөөнэй мэргэжэлэй талаар бэлдэхын, эрдэм шудалхын, тэрэ тоодо харин оронуудта һурахын тула залуу эрхэтэд, залуу бүлэнэр тэдхэмжэнүүдые, хүнгэлэлтэтэй урьһаламжануудые абаха ёһотой. Залуушуулда социальна туһаламжа үзүүлхэ гурим тогтоохо талаар комсомолой эдэбхи үүсхэлые делегадууд һайшаана, тэдэ ниитын-гүрэнэй социальна албанай гол хубинь болохо аргатай байна гэжэ тоолоно. Залуушуулай хуулиин харюусалга бэелүүлгые энэрхы шэнжэтэй болгохо, тэдэнэй дунда архидалгатай, наркоманитай эдэбхитэйгээр тэмсэхэ шухала.

Ажаябадалайнь намтарай эхиндэ, дэлгүүрэй экономикодо оролгын эрхэ байдалда общество залуушуулда туһалха, энээнэй тула тэдэниие хуули ёһонуудта лаб хангаха уялгатай.

СССР-эй Президентын залуушуулай жаса байгуулхын, Президентын залуушуулай программануудые эгээл шухала шэглэлнүүдээр бэелүүлхын түлөө съездын делегадууд тэмсэнэ, энэ жасада хабаадаха тухай асуудал хаража үзэхыень КПСС-эй ЦК-да даалгана.

4. КПСС-эй болон ВЛКСМ-эй хоорондохи харилсаан. ВЛКСМ хадаа политическэ союзнигнай болоно, обществые хубилгаха программануудаа бэелүүлхэдэнь, тэрээндэ туһалха аргатай, үзэл сурталайнгаа талаар партида дүтэ эмхи болоно гэжэ КПСС тоолоно.

Энэрхы ёһото, демократическа социализмые бүридүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, хубилган шэнэдхэлгын суртал һургаалнуудаар залуушуулай хүдэлөө нэгэдүүлхэ, социалис зам шэлэһэн эмхинүүдтэй холбоо барисаатайгаар тэмсэхэ, демократическа бүхы хүдэлөөнүүдтэй, эмхинүүдтэй хөөрэлдөөгөө, харилсаагаа хүгжөөхэ талаар тэрэнэй XXI съездын батадхаһан ВЛКСМ-эй хүсэл эрмэлзэлые съезд дэмжэнэ.

Политическэ хэрэгтэ бүрин эрхэтэйгээр, нэрэтэй түрэтэйгөөр хабаадагша болоходонь, обществын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ тэрэнэй эрхэнүүдые, арга боломжонуудые үргэдхэхэдэнь, КПСС комсомолдо туһалха, хани нүхэсэлэй ба хоорондохи харилсаа холбооной үндэһөөр совет залуушуулай ниитын-политическэ бэеэ дааһан эмхи болохо ВЛКСМ-тэй харилсаа холбоо тогтоохо байна. Өөрынгөө политика зохёон бэелүүлгэдэ тэрэнэй эдэбхитэйгээр хабаадахыень парти хүсэнэ.

Союзые эмхидхэлэй-политическэ талаарнь шэнэдхэхэ, тэрэнэй хүгжэхын, залуу хүнүүдэй онсо шэнжэнүүдтэ, һанал бодолнуудта харюусаһан хүдэлмэриин түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые нарижуулан һайжаруулхын тула таарамжатай байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэһэн комсомолой бодото алхамуудые КПСС-эй съезд дэмжэнэ. Залуушуулай аша туһые элирхэйлдэг, хамгаалдаг, тэндэ залуу коммунистнуудай эдэбхитэйгээр хүдэлдэг, өөрынгөө шэнэдхэхын тула КПСС-эй шэнэ хүсэнүүдые абажа шададаг бэеэ дааһан байдалтай, демократическа ба нюуса бэшэ эмхи байха ёһотой.

Кадрнуудые һургалгада, тэдэнэй мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэдэнь, залуушуулай холбооной материальна үндэһэ һууриие хүгжөөн бэхижүүлхэдэнь, газетэ болон журналнуудые гаргахадань, хүбүүд, басагадтай хүдэлмэри ябуулхын тула олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдые, бусад арга боломжонуудаа хэрэглэхэдэнь, ВЛКСМ-дэ парти шухала туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй. Үргэн ниитэ залуушуулда зорюулагдаһан партийна газетэ болон журналнуудые хэблэжэ гаргаха шухала.

Хүүгэдэй хүдэлөөндэ демократи үргэдхэхые КПСС һанамжаяа мэдүүлнэ, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна пионерэй эмхиие шэнэдхэхэ шухала байһые дэмжэнэ. Энэ эмхи ухибүүдэй хүн боложо хүгжэхэдэнь үнэхөөрөөшье туһалдаг, тэдэниие социальна ба уран һайханай зохёохы ажал ябуулгада хабаадуулдаг, социалис Эсэгэ ороной эрхэтэн болгожо бүридүүлдэг эмхи болохо ёһотой. Гүрэнэй засагай зургаануудта парти ухибүүдэй аша туһые хамгаалха, тэдэнэртэй хүдэлмэри ябуулхын тула материальна үндэһэ һуурииень хүгжөөн бэхижүүлхэ тухай анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Залуушуулай дунда хүдэлмэри ябуулха асуудалнуудые КПСС-эй ЦК-гай ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай, нютагай партийна ба комсомолой комитедүүдэй хамтын пленумүүд дээрэ хаража үзэхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ съезд тоолоно.

* * *

Эсэгэ оронойнай түүхын эгээл орёо, эрид эрьелтын үе шатада манай парти болон арадта бии байһан зохёохы, түрүү үзэлтэй бүхы юумэ совет залуушуул, Ленинскэ комсомол эдэбхитэйгээр дэмжэхэ аабза гэжэ КПСС батаар найдана.

РСФСР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ҮДЭР

Июлиин 14-дэ РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһэн байгаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй тушаалнуудта кандидатурануудые депутадууд зүбшэн хэлсэбэ. Географическа эрдэмэй доктор, 1989 онһоо КПСС-эй гэшүүн, МГУ-гай эрдэм ухаанай хүдэлмэриин талаар байгаали бодомжотойгоор хамгаалгын кафедрые даагшын орлогшо И. Т. Гаврилов РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор — Экологиин ба нөөсэнүүдые бодомжотойгоор хэрэглэхэ талаар комитедэй түрүүлэгшээр баталагдаба.

Техническэ эрдэмэй доктор, Таганрогой радиотехническэ институдай ректор Н. Г. Малышев РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор — Эрдэм ухаанай ба дээдэ һургуулиин хэрэгүүдэй талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшээр баталагдаа.

СССР-эй Хэлхээ холбооной министерствын хэлхээ холбооной ашаглалгын экономикын главна управлениин начальник, СССР-эй Хэлхээ холбооной министерствын коллегиин гэшүүн В. Б. Булгак хэлхээ холбооной, информатикын болон замбуулинай талаар министрээр баталагдаба.

СССР-эй арадай депутат, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй налогой политикын талаар подкомиссиин түрүүлэгшэ, экономическа эрдэмэй кандидат В. Н. Ярошенко РСФСР-эй гадаадын экономическа холбоо барисаанай министрээр баталагдаа.

СССР-эй Госснабай түрүүлэгшын орлогшо В. К. Вожагов республиканска ба региональна программануудые материально-техническэ талаар хангаха гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшээр баталагдаба.

РСФСР-эй арадай депутат, РСФСР-эй социальна хангалгын министрэй нэгэдэхи орлогшо С. С. Ивченков РСФСР-эй социальна хангалгын министрэй уялгануудые дүүргэхэ болобо.

СССР-эй Гүрэнэй Ахамад арбитрай орлогшо В. В. Гребенников РСФСР-эй Гүрэнэй арбитраар томилогдоһон байна.

Энээгээр депутадууд тушаалта нюурнуудые баталалгые түгэсхэбэ. Правительствын 50 процентнь бүрилдүүлэгдээ гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаев мэдээсэбэ. Россин Министрнүүдэй дундуур наһан — 47,5 болоно. Тэдэнэр булта дээдэ эрдэмтэй, харин 55 процентнь эрдэмэй зэргэнүүдтэй.

«РСФСР-эй республиканска министерствэнүүд болон гүрэнэй комитедүүдэй бүридэл тухай» РСФСР-эй Хуули сесси баталан абаба. Бүхыдөө 31 болоно.

«РСФСР-эй газар дайда дээрэ гадаадын экономическа ажал ябуулга бэелүүлхэ гол ёһо гуримууд тухай» тогтоол ба РСФСР-эй Хуули арадай һунгамалнууд баһал баталан абаба. Тус документын ёһоор, Гадаадын мүнгэн зөөрөөр хангалгые РСФСР дэмжэнэ, республикын хуулиин хэмжээгээр тэдэниие хамгаалгые хангаха байна. РСФСР-эй газар дайда дээрэ гадаадын инвесторнууд Россин Федерациин хуулиин тушаалтадтай адли эрхэтэй байха болоно.

Ленинград ба Выборг хотонуудые, Калининградска, Шэтын ба Сахалинай областьнуудые, Примориин хизаарые үйлэдбэри сүлөөтэйгөөр ябуулха зоно гэжэ соносхохо гээд РСФСР-эй Верховно Совет баталһан байна.

«РСФСР-эй газар дайда дээрэхи зөөри тухай» РСФСР-эй Хуули депутадууд баталан абаба. Республикын газар, тэрэнэй баялигууд, гол мүрэнүүд, ой модон, байгаалиин бусад баялигууд, РСФСР-эй газар дайда дээрэхи үйлэдбэриин гол фонднууд ба бусад зөөри РСФСР-эй хуулинуудаар тогтоогдоһон гуримаар республикада саг үргэлжэ ажаһуудаг РСФСР-эй эрхэтэд ба бусад хүнүүдтэ, ниитын-нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта, арадай депутадуудай Соведүүдтэ, Россин Федерациие ба РСФСР-ые бүхыдэнь бүридүүлдэг байгуулалтануудта хабаатай гэжэ документ соо заагдана.

Энээгээр РСФСР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси хүдэлмэреэ түгэсхэһэн байгаа. РСФСР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сессиие 1990 оной сентябриин 3-да эхилхээр хараалагдаа.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ

* * *

Ниитын эдеэ хоолые эмхидхэхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа, олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө Кабанскын районой ниитын эдеэ хоолой Каменскын трестын директор Валентина Егоровна **Трупп** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **«Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө.

* * *

Соёлые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь, олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **«Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо гэбэл:

Золотарёва Нина Васильевнада — номдо дуратайшуулай һайн дуратанай бүлгэмэй Буряадай эмхиин правлениин харюусалгата секретарь,

Кугаевский Николай Георгиевичто — КПСС-эй Яруунын райкомой таһагые даагша.

«Сагаан алтаяа» сэбэрээр суглуулая!

ХҮДЭЛМЭРИИН АРБАН ҮДЭРТЭ

«Пограничный» совхоз хонидойнгоо нооһыень хайшалха харюусалгатай кампанияа ехэл хожомдожо эхилээ. Хабарай, зунай эхин һарануудта ехэл хуурай байһан аад, июнь һарын һүүл багаар хура бороонһоо боложо, энэ шухала хүдэлмэреэ хойшолуулаабди гэһэн шалтагаан тус ажахынхид урдаа барина.

Хяагтын-Адаг... Сэлэнгэ мүрэнэй эрьедэ түхеэрэгдэһэн ноохо хайшалалгын пункт дээрэ мүнөө эгээл сүлөөгүй үе.

— Байгша ондо 21 отарын гэхэ гү, али бүхыдөө 14100 толгой хонидой нооһон хайшалагдажа абтаха ёһотой. Хэрбээ хура бороогүй байгаа гээшэ һаань, бидэ харюусалгатай хаһая хүдэлмэриин 10—12 үдэрэй хугасаа соо дүүргэхээр түсэблэнэбди. Манай ажахы нёдондо жэлдэ ноохо хайшалха даабарияа бэелүүлһэн байна. Мүнөө жэлдэшье бидэ хараалһандаа хүрэхэ ёһотойбди. Байгша ондо совхозоороо хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 3,2 килограмм ноохо хайшалхаар хараалнабди, — гэжэ совхозой парткомой секретарь Бато-Жаргал Бато-Сухеевич Будаев хэлэнэ.

Мүнөө жэлэй ноохо хайшалалга дээрэ хонишодһоо гадуур һургуулиин һурагшад, автомашинын жолоошод, һаалишад олоороо хүдэлнэ. Нёдондо жэлэй «сагаан алта» суглуулгада автомашинын жолоошод Виктор Дансарунов, Фёдор Карцев, Виктор Тодорхоев, механизатор Сергей Батуев гэгшэд дүй дүршэлөөр баян хайшалагшад байһанаа хэрэг дээрээ харуулжа шадаа һэн. Эдэнэр байгшашье ондо 400—500 толгой хонидой нооһыень хайшалжа абахаар хараална.

Мүнөө жэлэй ноохо хайшалалгада нёдондоной дүнгөөр чемпионууд болоһон Александр Викторович Медведев Валентина Андреевна Беляева гэгшэд эндэ хүдэлжэ байнхай. Эдэнэр түрүүшын үдэр хайшалхадаа 70 ба 40 хониной нооһыень абаһан байха юм.

Богони болзорто үнгэргэгдэдэг шухала кампаниин үедэ хайшалагшадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Хэрбээ эгээл олон хонидой ноохо хайшалжа абаһан чемпиондо 700 түхэригэй, һурагшад сооһоо иимэ эрхэдэ хүртэгшэдэ 300 түхэригэй мүнгэн шан барюулагдаха юм.

Эндэ хүдэлһэн хүнүүд халуун эдеэгээр хангагдана. Тогоошоноор ажалай ветеран Валентина Петровна Овсянкина хүдэлдэг байна.

Е. СУРМАЧ,
манай штатнабэшэ корр.
Хяагтын район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хайшалагшад, нёдондо жэлэй дүнгөөр чемпионууд болоһон В. А. Беляева А. В. Медведев хоёр; тогоошон В. Л. Овсянкина.

Авторай фото.

ШЭНЭ ПУНКТДА

Энэ жэлдэ Үлэнтын-Адаг гэжэ газарта хайшалалгын шэнэ пункт түхеэрэгдэжэ, һаяхан ашаглалгада оруулагдаад, үнгэрһэн июниин һүүл багаар эндэ хонидой нооһон абтажа эхилбэ.

— Манай Дүтэлүүрэй совхозой гол пунктда түрүүшын үдэрһөө 16 оньһон хайша хүдэлгэгдэжэ, үдэр бүри 450—500 хонидой нооһон хайшалагдана. Эндэмнай дүршэлтэй хайшашад — ажахын зооветмэргэжэлтэд болон механизаторнуудһаа гадна, мүн һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад ноохо хайшалалгада хабаадалсана. Олон жэлдэ энэ ажалда хабаадалсаһан дүршэлтэй хайшалагша, пенсионерка Будлан Хайдапова мүнөөшье баһал үдэр бүри олон хонидой ноохо һайн шанартайгаар абажа, онсо шалгарна, — гээд, хайшалалгын пунктые даагша В. Ш. Сосоров хөөрэнэ.

Совхозой директор Д. О. Эрдынеевэй хэлэһэнэй ёһоор, байгша ондо ажахыда 6 отарын, тэрэ тоодо эхэ хонидой гурбан отарын хонидой нооһон хайшалагдаха юм. Энэ хүдэлмэринь гол түлэб 7—8 үдэрэй туршада дүүргэгдэхээр хараалагдана.

М. ГОНЧИКОВ.
Захааминай район.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVIII съездын резолюци

НАЦИОНАЛЬНА ДЕМОКРАТИЧЕСКА ПОЛИТИКА—АРАДУУДАЙ ҺАЙН ДУРАНАЙ ХОЛБОО, АМГАЛАН ТАЙБАН БАЙДАЛ БА ЭБЛЭРЭЛ ТУЙЛАХА ЗАМ

Манай арадуудай холбоон горитой кризистэ ороод байна гэжэ КПСС-эй XXVIII съезд тэмдэглэнэ. СССР-тэхи национальна зүришэлдөөнүүдэй хурсадалга ба шиидхэгдээгүй байһан ушар эхилһэн демократическа үйлэ хэрэгүүдтэ бодото аюул тохёолдуулна, түгшүүрилтэ байдалай саашанхи һужэрэлгэ общественэ һандаргааха ба дэлхэй дээрэхи оршон байдалые тогтууригүй болгохо аюул ушаруулна.

Мүнөөнэй байдал түүхын гүнзэгы эшэ үндэһэтэй юм. Национальна харилсаануудай ленинскэ харав бодол арадуудай сүлөөтэйгөөр өөһэдыгөө тодорхойлгодо үндэлһэн гүрэнүүдэй һайн дуранай холбоо байгуулха гэжэ хараалдаг байгаа. Энэ харгы замаар арсашагүй амжалтанууд туйлагдаһан байха юм. Гэбэшье СССР-эй бодото бүридэлгэ, хүсөөр нэгэдүүлэгдэһэн гүрэн байгуулха гэһэн Сталинай ойлгомжонуудтай зохилдуулан, бэелүүлэгдэһэн юм. Гүрэн түрыень хүсөөр усадхаха, иишэ тиишэнь, тэрэ тоодо бүхэли арадуудые, намнан зөөлгэхэ, тэдэнэй экономическа ба оюун бодолой аша туһануудые тоохогүй ушарнууд үзэгдэһэн байна. Тэрэнэй эсэс гэхэдэ, олон арадуудай ажаһуудаг байгаалиин ба социальна оршон байдалые һандаргаалга, тэдэнэй дабташагүй соёл болбосоролые муудхаалга, бэе бэедээ гомдохо ба эрилтэ табиха ябадалнууд болоно гэзшэ. Тиигэбэшье партийна документнүүд дотор ба идхалгын хүдэлмэридэ СССР-тэ национальна асуудал шиидхэгдэнхэй гэһэн уряа соносхогдодог байгаа.

Хубилган шэнэдхэлгын түхөөһэн ниитын байдалые шэнэлхэ ябуулганууд олон ушарта национальна һэргээлгын ба национальна хүдэлөөнүүдэй түхэл маягтай болохол ёһоороо болоһон байна. Эдэ хүдэлөөнүүдэй демократическа хүсэнүүд өөһэдыгөө тодорхойлхо, өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ, ажаһуудалай социальна эрхэ байдалые һайжаруулха, үндэһэн соёл болбосоролоо гээхэгүй ба хүгжөөхэ гэһэн бүхы национальностьнуудай эрхэтэдэй хуулита хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлнэ. Эдэ хүдэлөөнүүд — албан хойрогоор түбэй газарһаа зонхилолгодо, ниитын ажабайдалай үндэһэн түхэлнүүдэй өөрсэ баялигые тэрэнэй тоохо аргагүй байлгада харюу болоо гэзшэ.

Теэд түүхын үнэн зүб бэшэ ябуулганууд тухай дурасхаал, демократическа хубилалтануудай эршээр сэдьхэлээ хананги бэшэ байлга, ажаһуудалай хэм хэмжээнэй доошололго, засагай байгуулалтануудай кризис, бүлэгүүдэй ба хара һанаатай аша туһануудта национальна мэдэрэлые гэмтэ ябуулгаар хэрэглэлгэ хадаа нацинууд хоорондын зүришэлдөөнүүдэй, таһаралгын ябуулгануудай хурсадаха эшэ үндэһэн болоно үгөө.

Үндэһэ яһанай хёмороо зүришэлдөөнүүд олон хүнүүдэй ами наһа таһалаа, хэдэн зуу мянган тэрьедэн гарагшадые бии болгоо, айхабтар ехэ моральна, политическэ, материальна хохидол ушаруулаа, демократизациин ба национальна һэргээлгын ябуулганууд тон муу нүлөө үзүүлээ. Хэрбээ экономическа оршон байдал һайжараагүй һаа, районуудай, областьнуудай, республиканууд болон нютагуудай бодото дээрээ өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ бэелүүлээгүй һаа, хэрбээ национальна хүдэлөөнүүдтэ тэсэбэригүй байлга зандаа үлөө һаа, хэрбээ национально-шовинис хэтэрмэ ябуулганууд тогтоогдоогүй һаа, манай ороной хэдэн арбаад миллион эрхэтэд, бүхы общество бүри ехэ һандаралгануудай, гашуудал хохидолой сагта орожо болохо байна.

КПСС-эй Центральна Комитет, Политбюро, илангаяа һүүлэй үедэ, ушар байдалаар болон зарим хурса асуудалнуудай оршон байдалаар һанаагаа зободог байгаа, тэдэниие шиидхэхэ арга замуудые бэдэрдэг байгаа гэжэ съезд тобшолол хэнэ. Гэхэтэй хамта КПСС-эй ЦК, партиин дээдын хүтэлбэри национальна политикын оршомдохи гажа буруу хубилалтануудай, зүришэлдөөнүүдэй гүн гүнзэгы байһые саг соогоо сэгнэжэ шадаагүй, хубилган шэнэдхэлгын ябасада тэдэнэй нүлөөе уридшалан хараагүй, догматизм дабажа, үйлэ хэрэгүүдэй ябасые уридшалан заһаруулха залан сэхэ шэнэ хандалгануудые зохёожо шадаагүй байха юм. Олон партийна комитедүүд мүн лэ революционно хубилалтануудые толгойлхоор бэлэн бэшэ байшоо, асуудалнуудые шиидхэхэ ба зүришэлдөөнүүдые усадхаха талаар национальна нютагуудтахи онсо өөрсэ арга замууд болон онол аргануудые олоогүй байшоо. Үсөөн бэшэ коммунистнууд интернационализмын шалгалта дабажа шадаагүй, националис хүсэнүүдэй баалалтада ороһон, национальна хёмороо тухирагшадай уряануудай аюултай байһанда этигүүлхэ ушар баримтануудые харуулжа шадаагүй байха юм. Зарим республиканудта политическэ эдэбхи ниитын национальна элдэб хүдэлөөнүүдэй гарта ороһон байна. Тэдэн дотор олон ушарта демократическа ябуулганууд тэдэнэй удамаршадай политическэ дээрэлхүү хүсэл оролдолгонуудтай хүрмэлдэһэн байна гээшэ.

Оршон тогтоһон байдалһаа гаралга гэхэдэ, бодото байдалые ба тэрэнэй болохо боломоор хойшолонгуудые эли тодоор тодорхойлхо энэ һалбарида политическэ стратеги дурадхаха ябадал болоно гэжэ КПСС-эй XXVIII съезд тоолоно.

Демократическа сүлөөтэ шэлэлгын үндэһөөр өөһэдыгөө тодорхойлхо арад бүхэнэй, мүн хүн бүхэнэй эрхые заатагүй мэдэрхэ ябадал энэ стратегиин үндэһэ һуури болохо ёһотой.

Партиин национальна энэ политикые, манай платформонууд болон программна мэдүүлгэнүүдые арад зоной дэмжэхынь тула социально-экономическа болон национально-соёлой асуудалнуудые шиидхэхэ талаар тодорхой хүдэлмэри хэрэгтэй болоно. Ажаһуудалай хэм хэмжээе һайжаруулгын, үндэһэн хэлэндэ, соёлдо, ёһо гуримууд ба заншалнуудта хүндэтэйгээр хандалгые һэргээлгын дүнгүүдые, багашье һаа, саг үргэлжэ, хэлбэришэгүйгөөр арьбадхаха, эрхэтэдэй ба арадуудай хоорондо эблэрэл туйлаха хэрэгтэй.

Энэ хүдэлмэри хадаа үсөөн тоотой арадуудай, национальна үсөөнхидэй, урдань өөрынгөө эрхэ байдал ба түүхэтэ Эхэ ороноо алдаһан хүнүүдэй хуби заяанай түлөө онсо анхарал хандуулгаһаа эхилхэ ёһотой. Эндэ экономическа, хуули ёһоной ба экологическа шэнжэтэй дары түргэн хэмжээнүүд хэрэгтэй болоно. Тэдэмнай ажахы эрхилэлгын заншалта түхэл маягуудые сахилгада туһа хүргэхэ, энээнтэй хамта мүнөөнэй соёл болбосоролой хубилалтануудые хэрэглэхэ арга боломжонуудыень үргэдхэхэ, газар дайдаяа, тэрэнэй нөөсэнүүдые, экономическа ажал ябуулгын үрэ дүнгүүдые мэдэлдээ байлгаха онсо эрхэ байдал тогтоохо байна.

Хамалган хаалгада ба баалалтаар нүүлгэдэ ороһон арадуудай эрхэнүүдые һэргээхэ талаар засагай дээдын зургаануудай мүнөө абаад байһан шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ съезд тоолоно. Эдэ шиидхэбэринүүд хадаа түс газар дайда дээрэ ажаһууһан бүхы арадуудта бултандань таарамжатай байха, союзна республикануудай ба нютагай зургаануудай тодорхой программануудаар бэхижүүлэгдэнхэй байха ёһотой. Тиигэжэ үнэн дээрээ бодото интернационализм ба энэрхы сэдьхэл харуулагдаха ушартай. Эдэ программанууд хуулиин эрилтэнүүдтэй гүйсэд дүүрэнээр зохилдуулан бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Тэрьедэн гарагшадай асуудал мүн лэ мүнөө тодорхой, хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табина.

Бүхы орон доторнай элдэб национальностьнуудай хэдэн арбаад миллион эрхэтэд хамтаараа ажаһууна. Имагтал тэдэмнай түрүүшын ээлжээндэ мүнөө байһан национально-гүрэнэй байгуулалмжые шэнээр хаража үзэхэ яаралтай, бодомжогүй ябуулгануудай, нацинууд хоорондын хёмороо зүришэлдөөнүүдэй аюулда хүрэнэ ха юм.

Центральна Комитет, союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нууд, политическэ онол аргануудые ба хуули һанамжалан гаргаха үүсхэлээ хэрэглэн, бэеэ даанхай байдалай гол ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ болоно. Тиихэдээ энээндэ бүхы эрхэтэдэй эрхэнүүдые хамгаалга, мүн тэрэшэлэн национальна үсөөнхидэй болон үсөөн тоотой арадуудай эрхэнүүд ба аша туһануудые хангажа шадамаар өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түхэл маягууд ба соёлой автономиин программануудые республикануудта, хизаарнуудта, областьнуудта, округуудта бэелүүлгэ оруулха ушартай.

Һүүлэй үедэ баталан абтаһан ниитэ союзна ба республиканска хуулиин актнууд гол асуудалые шиидхэхын — шэнэ Союзна хэлсээ бэлдэхын ба баталан абахын түлэ хэрэгтэй эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулаа юм. Бэеэ даанхай гүрэнүүдэй Союз тухай үзэл бодол тэрэнэй үндэһэ һуури болохо ёһотой гэжэ съезд тоолоно. Харин тэрэнэй үндэһэ һуури ... талаар бүхы партнернуудай бодото адли тэг... дэ хабаадагшадай эрхэ ба уялгануудые эли ... хойлго, Союзай ба союзна республикануудай ... гэнүүдые амяарлалга, тэдээнэй хоорондохи ... олон ондоо янзатай, һайн дуранай ба бэе б... тай байлга болоно. Бүхы национально-гүрэ... нүүд, автономинуудые оруулан, энэ ябуулган... шэ эрхэтэй хабаадагшад болохо ёһотой.

СССР-ые нэгэдэмэл гүрэнһөө арадуудай бо... дэл болгон хубилгалга бодомжотой шиидхэб... рюусалгатай ябуулгануудые хэхэ эрилтэ таби... зуурын байжа болохогүй, юуб гэхэдэ, эндэ ... лион хүнүүдэй, олон арадуудай хуби заяан... шэлэлгэ тухай хэлэгдэнэ ха юм. Энэ үедэ засаг... лон республиканска зургаанууд, мүн тэрэшэлэ... тическэ бүхы хүдэлөөнүүд ба хүсэнүүд гүн ухаа... сэбэри гаргаха, шэнэ хёмороо зүришэлдөөнү... байдалые тогтууригүй болгохо ушарта хүргэх... ябадалнуудые гаргахагүй ёһотой гэжэ съезд то... ликанууд иимэ оршон байдалда түбэй газарай ... хэтэдэй общественын болон үндэһэ яһатанай а... дэһэ һууринуудые эмхидхэлгын ба хангалгын ... салга өөр дээрээ даажа абаха, хүршэ ёһоор һа... ба эб найрамдал байгуулгын хэдэн зуун жэлн... шэлдэ хандаха ёһотой. Национальна асуудал... хэлгэдэ ямаршье түхэлэй хүсэрхэлгэ хэрэглэхэ ... буруушаана, политическэ арга хэрэгсэлнүүд б... ционно гуримуудые бүхы зүришэлдөөнүүдэй ... лые зүб тээшэнь шиидхэхэ ори ганса арга зам...

Национал-экстремизмын үзэл суртал ба поли... ганууд эсэргүүсэхэ гээшэ коммунистнуудай ... лоно Ямаршье түхэлэй шовинизм, русофоби, ... үндэһэ яһатанай тэсэбэригүй байлга ба доромж... бодото дээрэнь хэхэ ябадалые съезд эрид ш... на, эрхэтэдэй үндэһэ яһанай нэрэ хүндые хүн... гаалха эрилтэ гүрэнэй урда табина.

Абажа байһан шиидхэбэринүүдэйнгээ түлөө ... хэтэ харюусалгын хэмжээе КПСС-эй XXVIII ... гадуур мэдэрнэ. Хүшэр хүндэ байдалда мүн... энэрхы ёһото, үнэн зүб общество арадуудай ... галан байдал ба эблэрэл хангаха уялгатай. ... кратическа социализмда, коммунистнуудай ... дүй гэжэ байхагүй, этигэл найдабарида хүртэ... гүй. Гансал манай ороной арадуудай хүсэл ... гэдхэн, ниитын ажабайдалай бүхы талануудые ... шэнэдхэлгые дамжан гаража, бидэ дэлхэйн ... соо нэрэтэй түрэтэй һуурияа эзэлжэ шадахаб...

ЧЕРНОБЫЛИИН АЭС ДЭЭРЭХИ ҺАНДАРАЛ ХОСОРОЛДО БА ТЭРЭНЭЙ ХОЙШОЛОНГУУДЫЕ УСАДХАХА ТАЛААР ХҮДЭЛМЭ... ЯБАСАДА ПОЛИТИЧЕСКЭ СЭГНЭЛТЭ ҮГЭХЭ ТУХАЙ СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXVIII СЪЕЗДЫН РЕЗО...

Бидэ, КПСС-эй XXVIII съездын делегадууд, Чернобылиин һандарал хосоролой болоһонһоо хохидоһон Белоруссиин, Украинын, Россин Федерациин хэдэн миллион хүнүүдэй үбшэн зоболонгые гүнзэгыгөөр мэдэрхэ ба хубаалдаха зуураа, тэрэниие манай ниитэ арадай аюул хохидол гэжэ тоолонобди.

Захиргаанай-захиралтын байгуулалтын эрхэ байдалда ороной хуушанай хүтэлбэри атомна энергетикын һалбарида эрдэмэй-техническэ политика зохёон табилгада ба аюултай оршон байдалда хүн зониие хамгаалха талаар ехэ алдуунуудые хэһэн байна. Минэнерго, Минсредмаш, Минздрав, Госкомгидромет, Госатомэнергонадзор, Наукануудай академи, СССР-эй Граждан обороно хүн зоной ажаһуудал ба элүүр энхые аюулһаа абарха арга шадалгүй байһанаа харуулаа, түрүүшын ээлжээнэй хэрэгтэй хэмжээнүүдые абахаар бэлэн бэшэ байшоо. Энэ асуудалнуудаар бии байһан материалнуудые хаража үзэхыень СССР-эй Прокуратурада эльгээхэ. Энээндэ хабаатай коммунистнуудай партийна харюусалга тухай асуудалнуудые хаража үзэхыень КПСС-эй Центральна хиналтын комиссида даалгаха.

АЭС-нүүдые зохёон табилгада, барилгада ба ашаглалгада хабаатай хэдэ хэдэн гол эрдэмтэдэй, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй бэедээ ехэ найданги, харюусалгагүй байлга, атомна электростанцинуудай огто аюулгүй тухай тэдэнэй баталамжанууд хадаа онсо эрхэ байдалда хүдэлмэри ябуулга гүрэнэй гуримай бодото дээрэ үгы байлгада хүргэһэн байха юм.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, Украинын болон Белоруссиин Компартинуудай ЦК-нууд, УССР-эй, БССР-эй Министрнүүдэй Соведүүд һандарал хосоролой хэмжээнүүдые, тэрэнэй хүргэжэ боломоор хойшолонгуудые саг соогоо сэгнээгүй, радиоактивна талаар бузарлагдаһан газар дайда дээрэ хүн зоной аюулгүйгөөр ажаһууха гүрэнэй хараа бодолые зохёон табиха ба бэелүүлхэ талаар шиидхэхы ябуулгануудые абаагүй байгаа.

Эдэ бүгэдэ хадаа парти болон гүрэндэ, КПСС-эй ЦК-да болон правительствада этигэл найдабари буураана, тэдэнэй нэрэ хүндэ доошолуулна.

Хохидолдо ороһон районуудта социальна түгшүүрилтэ байдал шангадана, тэрэнэй улам үргэдэлгэдэ Чернобылиин гашуудал хохидолой удаан саг соо үндэһэ баримтагүйгөөр нюуса байһан ушар, хэлэгдэһэн сэгнэлтэнүүдэй, илангаяа медицинын асуудалнуудай талаар, зүришэлдөөтэй байгаа, оршон байдалай бодото үнэн тухай зүб, хүн зондо ойлгосотой мэдээсэлнүүдэй дутагдалтай байлга туһа хүргэһэн байна.

Чернобылиин АЭС дээрэхи һандарал хосорлолой хойшолонгуудые усадхаха талаар абтаһан хэмжээнүүдэй хангалтагүй, дүүрэн бэшэ байһые съезд мэдэрнэ.

Съезд иигэжэ тоолоно:

— Чернобылиин АЭС-дэхи усалай хойшолонгуудые усадхаха талаар СССР-эй Верховно Соведэй баталһан гүрэнэй союзно-республиканска программые бодото дээрэнь харюусалга мэдэрхэ;

— радиоактивна бузарлалгада ороһон нютагуудта ажаһуудаг хүн зоной элүүр энхые сахиха талаар бүрин гүйсэд хэмжээнүүдые дары түргэн бэелүүлхэ, аюултай газарнуудһаа хүнүүдые нүүлгэхэ, Чернобылиин гашуудал хохидолой хойшолонгуудые усадхалгын үедэ хохидоһон үхибүүд тушаа, сэрэгэй алба хаагшадые оруулан, бүхы эрхэтэ... энхэрэл оролдолго гаргаха.

Хохидоһон районуудта ажаһуугшад тушаа, ... хо гэр байрын ба ажаһуудалай эрхэ байдал ба... медицинскэ, худалдаа наймаанай, коммунальн... асуудалнуудые шиидхэлгэ тушаа эгээл ехэ оро... харал гаргахыень арадай депутадуудай бүхы ш... дые, ажалша коллективүүдые, ниитын эмхинүү... лөөнүүдые съезд уряална.

Бузарлагдаһан газар дайда дээрэ ажаһуужа ... лэй элүүржэхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүү... бюджедһээ 500 мянга миллион түхэриг сэхэ ... таһалжа үгэхыень КПСС-эй шэнэ бүридэлэй Ц... митедтэ съезд даалгаба.

Чернобылиин гашуудал хохидолтой холбоото... асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, тэрэнэй хойшоло... руулха талаар бодото туһа хүргэлгэдэ эгээл сэх... саха гүйлтатайгаар манай ороной олониитэдэ, нэгэдэлдэ бидэ ханданабди.

НООҺО ИЛГАГШАД

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай нооһо илгалгын цехэй коллектив байгша оной эхинһээ үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа, партиин XXVIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэдэй тоодо оролсоо. Энэ жэлэй эхинһээ комбинадай цехүүдэй дундаһаа хэдэ дахин шалгаржа гараһан гэжэ тэмдэглэмээр. Түс цехтэ 120 хүн ажалладаг юм. Тэдэнэр хүсээ хоёр халаанда хубаарилан, ороной, гадаадаһаа асаргдаһан нооһо илгана. Түсэбэй ёһоор байгша оной эхинһээ 18944 тонно илгаха ёһотой аад, үнэн дээрээ 19.010 тоннодо хүргэжэ, даабарияа 100,3 процент дүүргээ бшуу.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда хүдэлжэ эхилхэдээ, үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин шанар һайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулна. Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, эрхим шанартай продукци гаргахадаа, тэдэнэр ашаг олзо ехээр абаха байна ха юм.

Һайн шанартай продукци үйлэдбэрилһэн бригада, звенонуудай коллективүүд ёһотоор урмашуулагдадагшье болоо. Тиин тэдэнэр энэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа, тэрэнээ сүм дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Цехэй коллективэй абаһан уялгын ёһоор байгша оной түрүүшын хахадта сэбэр утаһанай гараса 89,9 процентдэ хүргэхэ ёһотой һэн. Теэд хүдэлмэрилэгшэдэй оролдосотойгоор хүдэлһэнэй ашаар 92,6 процентдэ хүргэжэ шадаһан байна. Тиигэжэ тэдэнэрэй продукци хэрэглэгшэдһээ гомдол орохо ушарнууд 1,6 процент болоо. Харин хэдэн жэлэй саана энэ дүн нилээд дээгүүр байһан юм. Эндэ гүрэнэй тушаан абалгын гурим ехэ үүргэ нүлөө үзүүлэлсээ гээшэ.

Коммунист Галина Александровна Серковагай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд бусадпаа ехэ нооһо илгажа, партиин XXVIII съездые угтуулан дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгаржа гараа. Түс звенодо 5 хүн ажалладаг юм. Звеногой гэшүүд эндэ олон жэлэй туршада хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болонхой. Тэдэнэр хүтэлбэрилэгшэтээе адли ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ехэ харюусалгатайгаар ажалладаг Г. А. Серкова КПСС-эй Октябрьска райкомой гэшүүнээр һунгагдаа һэн.

Мүнөө республикын хүдөө ажахынуудта хайшалагдаһан хониной нооһо үдэр һүнигүй асархада, тэдэнэр туха сүлөөгүйгөөр ажаллажа байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: нооһо илгагшад, звеньевой Г. А. Серкова.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Үдэр бүхэнөө—үндэр ургасада

УҺАЛҺАНАЙНЬ АША

Зунай наранай баруун-хойшоо нилээд хэлтыжэ, уулын саагуур далда орохо дүтэлөөд байхада, Дээдэ-Тайлсын совхозой Доодо-Гол һууринда хүрэжэ ерэбэбди. Эндэхи ахалагша луговод Николай Цынгуевич Цыренжапов ажалһаа һая гэртээ ерэнхэй, нюур гараа угаагаад, амарха гэжэ байгаа һэн.

— Манай звенодо долоон хүн хүдэлдэг. Тэдэнэрнай бултадаа механизаторнууд юм. Мүнөө дээрээ хүдэлмэри муу бэшээр ябажа байна. Энэ хабартаа, зундаа сагай уларилай хэды ган гасуур байгаашье һаань, даажа абаһан сабшалангуудаа бултыень шахуу һайса уһалжа шадаабди,— гэжэ Николай Цынгуевич хөөрэнэ.

Луговод Цыренжаповай хүтэлбэрилдэг коллективэй гэшүүдэй хүсөөр энэ зундаа 520 шахуу гектар газар уһалагдаа.

Наранай шангаар шарахада, хүбшэ тайгын саһанай, мүльһэнэй хайлажа эхилхэдэ, Үдэ голой уһаниинь нэгэ бага нэмэжэ, луговодуудай һанаа сэдьхэл баясуулаа юм. Тиин июнь һарын түрүүшын үдэрнүүдһээ лиман болгогдон хубаарилагдаһан сабшалан амидаралта уһаар дутамаггүйгөөр ундалуулагдаа. Һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада эгээн урид уһалагдаһан сабшалангай 270 гектарынь дахинаа шэмэтэ уһа абаба.

— Халуун үдэрнүүдэй удаа сабшалангай ногоон яһала бардамаар ургажа захалаа. Һэбшээ һалхинай үлеэхэдэ, долги татан миралзажа бидэнэйнгээ нюдэ хужарлуулдаг болонхой. Удахагүй тэжээл бэлэдхэлгын хаһа болоходо, хараалагдаһанһаа бага бэшэ үбһэ абахабди гэжэ һанагдана,— гээд, Николай Цынгуевич хөөрэнэ.

— Арендын подрядай онол аргаар хүдэлдэг звеногой гэшүүд хэлсээнэйнгээ ёһоор даажа абаһан газарайнгаа гектар бүриһөө 12,7 центнер үбһэ абаха гэхэ гү, али хамта дээрэнь 6550 центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряажа, ажахыдаа тушааха ёһотой юм,— гэжэ ажахын отделениие эрхилэгшэ Валерий Буянтуев хэлэнэ.

Звеногой гэшүүд бултадаа тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсаха юм. Эрхим шанартай үбһэ хуряажа абаха зорилготой. Бороо хурада дайрагдажа гутаагүй, һайн шанартай үбһэнэйнь центнер бүхэнэй үнэ сэн 7 түхэриг 42 мүнгэтэ, хоёрдохи сортынхинь —7 түхэриг 25 мүнгэтэ, гурбадахинь —4,78 түхэригтэ болохо.

Зүгөөр Н. Ц. Цыренжаповай звеногой гэшүүд үбһэеэ нэгэшье хура бороодо угаалгангүй хуряажа абахын түлөө тэмсэхэ байна.

— Мүнөө бидэ хуряалгынгаа техникэ заһабарилжа дүүргэнхэйбди. Оньһон техникэһээ гадуур аса, тармуурнуудые, хажуурнуудые бэлдэнэбди,— гэжэ нүхэр Цыренжапов хөөрэнэ.

— Ургуулһан ногоонойнгоо һогоборишье үлөөнгүй абаха гэһэн хүсэлэнтэйбди. Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ нютагай залуушуулые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые, һаалишад, малшадые хабаадалсуулхабди. Тэдэнэй хэхэ юумэн олдохол байха. Набтар доро газарай ногоо гар хажуугаар лэ хирган абахабди. Юуб гэхэдэ, тиишэ оньһон техникээр орожо шадахагүй ха юмши,— гэжэ отделениие эрхилэгшэ Буянтуевай хэлэһэн бодолые ехэл зүб гэжэ тооломоор ха.

Зунай зулгы һайхан сагые ашагтайгаар хэрэглэн, аса асааршье һаань, үбһэеэ суглуулан абаагүй һаа, иимэ ган гасуурта үедэ ниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ тэжээл хайшан гэжэ бэлдэхэбши? Яажа тэдэниие гарзалуулангүй ондо оруулхабши? Үбэлэй янгинама хүйтэнэй үедэ адха үбһэнэй али зэргын үнэтэй сэнтэй болоод байдагынь нюусагүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ...сын совхозой Доо... мад луговод Н. ... пов.

А. ЦЫДЕНО...

Хориин район.

Совет орон дотор

«НАДЕЖДА» АЛЬМАНАХ

МИНСК. Энэрхы сэдьхэлэй болон элүүр энхын жасын Белоруссиин отделениин дэргэдэ байгуулагдаһан инвалидуудай литературна студи «Надежда» гэһэн нэрэтэй. Творческо бэлиг шадабаритай, элдэб ушарһаа эрэмдэг болоһон хүнүүдтэ зохёолнуудаа толилхо, һанамжануудаараа хубаалдаха арга боломжо олгохо зорилготойгоор нэгэ альманах байгуулагдаһан байна. Альманахай түрүүшын номерто афган сэрэгшэдэй шүлэгүүд болон туужанууд, жасын ажал ябуулга тушаа арсалдаата статьянууд, инвалидуудай клубуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай мэдээсэлнүүд оронхой. Журнал квартал бүхэндэ гарадаг байха.

СЭБЭР УҺААР ХАНГАДАГ БОЛОБО

УРГЕНЧ. Хорезмын Дружба гэһэн залуу хотодо Туямуюнска нуур сөөрэмһөө ханаабаар сэбэр уһан ерэдэг болоо. Араал шадарай нютагуудай хүдөөгэй ажаһуугшадые уһаар хангалгые һайжаруулха арга бии болоо гээшэ. 78 километр утатай Туямуюн — Ургенч гэһэн ханааб гидротехническэ орео барилга болоно. Хэдэн арбаад бүлүүр станцинууд, хиналтын пунктнууд хүдэлдэг болоо юм. Ойрын үдэрнүүдтэ шэнэ ханаабаар Ургенч хотодо мүн тэрэшэлэн Хорезмскэ областиин Хазараска, Багатска болон Ханкинска районуудай хүдөөгэй ажалшадта сэбэр уһан үгтэжэ эхилхэ юм.

«ҮЙЛСЭНҮҮДЭЙ ТЕАТРНУУДАЙ АРТИСТНУУДБДИ...»

АРХАНГЕЛЬСК. Сагаан далайн эрьедэхи порт һайндэрэй ехэ тайзанай шэнжэтэй байба. Эндэ үйлсэнүүдэй театрнуудай уласхоорондын түрүүшын фестиваль болобо.

Бэлиг шадабарияа зайжа харуулдаг артистнууд дэлхэй дээрэ ямаршье үе сагта байһан гээшэ. Хүхэ сэнхир огторгой доро, городууд болон тосхонуудай үйлсэнүүд болон талмайнууд дээрэ тэдэ хэр уг һаа зүжэгүүдые харуулдаг байһан шуу. Табан гүрэнэй — Англиин, Италиин, Польшын, США-гай, манай ороной — труппануудай актёрнууд Сагаан далайн эрьедэ энэ удаа сугларба. В. Пановой хүтэлбэрилдэг Архангельскын залуушуулай театр-студи, соёлой городской таһаг энэ фестиваль эмхидхээ. Искусствын аргаар хани барисаа бэхижүүлхэ, театральна һургуулинуудай дунда харилсаа холбоо байгуулжа, бэлиг шадабарииень улам баяжуулха зорилготойгоор энэ фестиваль эмхидхэгдэһэн байна. Актёрнуудай бэеэ дааһан, дүй дүршэлтэй болоһоншье, залуушье коллективүүд хойто-зүгэйхидтэ айлшалан ерээ. Жэшээнь, Апенинскэ хахад аралһаа Пьянченцын «Мэникоимкс» театр. Миланай искусствын һургуулиин түгэсхэлэй курсада һурадаг 25 студент Архангельск ерэһэн байна.

Үйлсэнүүдэй театрнуудай фестиваль Сагаан далайн эрьедэ долоон хоног соо үргэлжэлөө. Ганса Архангельскда бэшэ, мүн Соловкидо фестиваль үнгэргэгдэһэн байна.

ШЭНЭ ДОКУМЕНТНҮҮД ОЛДОБО

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Эндэ нээгдэһэн «Чехов ба Кавказ» гэһэн экспозицида Хойто-Осетиин АССР-эй гүрэнэй түбэй архивай жасаһаа олдоһон шэнэ документнүүд гол һуури эзэлнэ. Энэ экспозици уран зохёолшын түрэһөөр 130 жэлэй ойдо зорюулагдана. А. П. Чеховэй замай тэмдэглэлнүүдэй толилогдоһон тэрэ үеын «Новое время» газетэһээ абтаһан сэрэгэй-грузинска суута харгыгаар аяншалга тухай тэрэнэй һанамжанууд архивһаа олдоһон документнүүд соо олоной анхарал татана.

УҺАН ХЭДЭ ХЭДЭН ДАХИН ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

ЛИПЕЦК. Новолипецкын металлургическа заводой карбидо-сажева цехтэ уһан хэдэ дахин багаар гаргашалагдадаг болоо. Үйлэдбэриһөө гараһан уһые хэдэ хэдэн дахин хэрэглэлгые хангаха түхеэрэлгэ хүдэлгэгдэжэ эхи... ли хамгаалгын ... барилгые хурдад... тэйгээр хүдэлд... олонхи цехүүд хэ... яа газаа тээшэн... болинхой.

«ДҮЛЭН» ...

ЯРОСЛАВЛЬ. ... дээрэхи энэ горо... лагдаһан соёл-гэгэ... байджан бүлгэм ... лэн») нэрэтэй. ... арадай түүхэ, со... шалаар һонирходо... дэһэ яһатанай ... дунда хани бари... хын түлөө оролдо... хэн энэ бүлгэмэй ... лохо аргатай. С... жасын Ярославлы... ленитэй нягта хо... бүлгэм хүдэлмэри...

ЛАРИСА ШЕПИ... ДУРАСХАА...

ЛЬВОВ. Совет ... норежиссёр Лари... когой дурасхаалд... тэрэнэй һурадаг ... дахи һургуулиин ... хабтагай хадагдаб... дал болон зохёо... зам тухайнь хөөр... надууд эндэ нээ...

...ЯСКЫН ЭРДЭМТЭДТЭЙ УУЛЗАЛГА

...үедэ Америкын Холбоо Штадуудай эрдэмтэднүүд манай Буряад худөө ажахын хүгжэлтын асуудалнуудаар ехэл һонирхожо болонхой. Илангаяа Аляска штадай Фербенкс университедэй эрдэмтэд хоёр жэлэй урда тээ нишэ республикын агропромышленнэ комплексын ажал ябуулгатайнь танилсажа ...элэй.

...н 10-най үдэшэлэн ...ороной түб хото болохо Улаан-Үдэдэ энэл университедэй бүлэг эрдэмтэд дахинаа айлшалан бууба. Энэ делегациин бүридэлдэ хоёрдохи ...һэн профессорнууд ...юнс Стефан Спэрроу, ...мүн США-гай эрдэмэй асуудалаар департаментын профессор Джефри ..., оршуулагша-с т а ж ё р ...тинсон гэгшэд ороно.

Үглөөдэр үглөөгүүрнь ...й худөө ажахын эрдэм шэнжэлэлгын институтда байха юм. ...үдай директор, худөө ажахын эрдэмэй кандидат, Буряад АССР-эй габьяата зоотехник Б. И. Николаев хүндэтэ ...а хани халуунаар угтажа, республикынгаа худөө ажахын хүгжэлтые, мүн институтынгаа мүнөө үедэ эрхилжэ байһан ажал хэрэгые ...ноор хөөрэжэ үгөө. ...нь тарян ажал, селекци, ...иин мал, нарин ноосото хонин һүрэг, адуу моридые ...а талаар Буряадай ...дэй ябуулжа байһан хүдэлмэриин гол асуудалнууд ...гтоһон байна. Эрдэм шэнжэлэлгын ажал хүдэлмэри институтай 156 хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо 30 гаран ...кандидадууд эрхилнэ. ...най институт 4 таһагһаа ...г юм. Эдэ таһагуудай ...онь 12 лаборатори ороно. Институтай мэдэлдэ туршалга үйлэдбэриин 2 ажахы ... Эндэһээ гэхэ гү, али ...дэ хотоһоо гушаад модо газарта Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахы, ...энтэ һайхан, хэзээдэшье мартагдашагүй Байгал далайн эрьедэ Байгалай туршалга үйлэдбэриин ажахы оршоно. ...най хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэдэй эрхилжэ ябаһан ажалыень таанад, хүндэтэ айлшад, байра дээрэнь харагатай байнат. Жэшээлхэдэ, Ивалгын ОПХ-да ошохо ...агроном-селекционернүүд ...эһэ үйлэдбэрилэгшэдэй, ...адай хэһэн хүдэлмэритэйнь танилсахаһаа гадуур мүнөөлэ эндэ малшадай эрхилдэг ажал хэрэгтэйнь дүтэ танилсаха аргатайт. Үглөөдэр Байгалай ОПХ-гай полинууд дээрэхи таряанай ургасыень, адууһа малыень, тэндэ хүдэлжэ байһан хүн зониень, Байгал далайн урдахи захыень ошожо харахабди. Һүүлдэнь Хойто-Байгалай район ниидэжэ, тэндэхи барилгашадтайнь, тарияша, малша зонтойнь танилсаха гэһэн программатайбди,— гэжэ Б. Н. Николаев мэдүүлбэ.

Энэ тайлбариин һүүлээр хоёр талын эрдэмтэдэй хоорондо хани халуун хөөрэлдөөн болоо. Һонирхол татаһан асуудалнуудшье табигдаа.

— Таанад, коллегэнүүд, ямар һалбаряар эрдэмтэд болонот?— гэһэн асуудал институдай экономикын талаар лабораторииё даагша, экономикын эрдэмэй кандидат Ц. Б. Галдановай асуухадань, делегациие хүтэлбэрилдэг Фербенкс университедэй профессор Кэрл Льюис: — Элдэбын мэргэжэлтэй зомди. Бидэнэрэй дунда хүрьһэнэй байдалые шэнжэлдэг мэргэжэлтэд байха. Олонхимнай тарян ажал эрхилэгшэд болоно. Маанадаар ябаһан Джефри Конн буртаг ногоонтой хайшан гэжэ тэмсэхэ тушаа оло дахин шэнжэлгэнүүдые хэһэн хүн. Би өөрөө тарян ажалтай хуби заяагаа нягтаар холбонхойб. Мүнөө минеральна үтэгжүүлгын ашаг үрые хайшан гэжэ дээшэлүүлхэ асуудалаар шэнжэлгэнүүдые үнгэргэжэ байнаб,— гэжэ тодоор харюусаба.

— Шэнжэлхэ хүдэлмэридэтнай мүнгэ хэн һомолдог юм?— гэһэн асуудал хонин ажалай лабораториие даагша, худөө ажахын эрдэмэй кандидат Ю. М. Нагаев табиба.

— Һомолдог эмхинүүд яһала олон. Жэшээ болгон хэлэбэл, өөһэдымнай штат, федеративна правительство һомолдог даа. Тэрээнһээ гадуур энэрхы сэдьхэлтэнэй бүлгэмһөө яһала ехэ мүнгэн ородог юм,— гэжэ профессор Стефан Спэрроу харюу үгэбэ.

— Танай штадта, мүн Америкэдэ фермернүүд хэды шэнээн газартай байдаг бэ? Хоёрдохи асуудални хадаа танай университедтэ аспирантнууд хайшан гэжэ стажировкоёо гарадаг юм?— гэжэ нүхэр Галданов айлшадһаа асууба.

— Фермернүүд дунда зэргээр 500-гаад гектар газартай байдаг. Энэнь бага гээшэ ааб даа. Оройдоол 20—100 гектар дээрэһээ өөһэдтөө хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгөө үйлэдбэрилжэ абана. Юрэдөө, манай эрхэ байдалда фермернүүд бага талмайда тарилга хээд, яһала баян ургаса хуряадаг байна. Эдэнэр һү һаалиин фермэдэ 150-яад толгой үхэр баридаг. Тэрэнэйнь 90 толгойнь үнеэд болоно. Имэ газар дээрэһээ тэды шэнээн үхэртэй байхадаа, фермернүүд өөһэдынгөө жасада жэлдээ дунда зэргээр 1 миллион мүнгэн зөөри оруулдаг байха юм.

Хоёрдохи асуудалдатнай харюусабал, колледжинуудта һуража байхадаа, залуу хүбүүд, басагад аспирантурада эртүүр бэеэ бэлдэжэ эхилнэ. Һүүлээрнь тэдэнэрэй һургуулияа дүүргэхэдэнь, аспирантурада эльгээдэг юм. Эндэ зарим аспирантнууд хэшээлнүүдтэ ото һуужа гарадаг байна. Намда мүнөө нэгэ басаган аспирантаар оронхой. Тэрэ лабораторидо туршалгануудые хэхэһээ гадуур хэшээлнүүдтэ ябадаг,— гэжэ С. Спэрроу харюусаа һэн.

— Делегациин гэшүүдэй дунда Буряад орон хоёрдохёо ерэһэн айлшад бии байна. Түрүүшын уулзалгаһаа хадуужа абаһан юумэнүүд бии гээшэ гү?— гэһэн асуудал хэншьеб даа табиба.

— Харюусахань ехэл хүндэшэг байна. Хадуужа абаһан зүйлнүүд, али олон ааб даа. Танай энэ элдин нютагта һайн һанаатай, нүхэрэй һэшхэлтэй, зулгы зөөлэхэн абари зантай, илдам н а л г а й хүнүүд ехэл олон. Имэ шэнжэ манай Америкэдэ үзэгдэдэггүй. Энэ мүнөө ерэхэдээ, Буряадай эрдэмтэдэй ябуулжа байһан айхабтар ехэ ажал хэрэгыень харахамнай гээшэ. Шэнжэлгэ хэжэ байһан полинуудайнь ургасыень, хаража танилсахабди. Маанадай халан абамаар юумэн таанадта яһала олон бии. Таанад газараа шадамараар элдүүрилдэг байнат. Хуурай, ган гасуур болоһон жэлнүүдтэ газарайнгаа хүрьһэнэй шиигыень барижа шададагтнай һайшаалтай. Маанадта энэ талаар тусхай методико зохёогдонхой юм. Энэмнай таанадта хэрэгтэйшье, туһатайшье боложо магадгүй,— гэжэ делегациие хүтэлбэрилэгшэ Кэрл Льюис хэлэбэ.

Удаань айлшаднай Буряадай эрдэмтэдтэ асуудалнуудые табиба. Жэшээлхэдэ, Фербенксын университедэй профессор С. Спэрроу иимэ асуудалаар һонирхоо.

— Танай аспирантнууд профессорнуудтаа ямар холбоо барисаатайб?

— Манай ороной аспирантнууд өөһэд өөһэдынгөө научна хүтэлбэрилэгшэдтээ тон түрүүн темээ зүбшэн хэлсэдэг юм. Һүүлдэнь тэдэнэр бэеэ даагаа д энэ темээрээ шэнжэлгэ хэхэдээ, хүтэлбэрилэгшэдһээ зарим ушартань заабари абадаг гээшэ. Имэрхүү хани барисаатайгаар хүдэлдэг байна,— гэжэ экономикын эрдэмэй кандидат Ц. Б. Галданов харюу үгэбэ.

Удаань мүн бэшэшье асуудалнуудта харюунууд үгтэһэн байха юм.

Аляскын эрдэмтэд энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр Ивалгын, Байгалай туршалга- үйлэдбэриин ажахынуудай, Хойто-Байгалай районой БАМай барилгашадай ажал хэрэгтэйнь танилсахаяа ошоо. Эдэнэр протоколой ёһоор, энэ һарын 13-най һүни Якутск ниидээ юм.

Хани халуун хөөрэлдөөнэй һүүлээр институдай директор худөө ажахын эрдэмэй кандидат Б. Н. Николаевта энэ уулзалга тушаа һаналаа хэлэхыень гүйхадамнай, тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Иимэрхүү уулзалганууд ехэ ашаг үрэтэй байдаг гээшэ. Эдэнэр манһаа нилээд урагшаа холо дабшанхай. Жэшээлхэдэ, Аляскын таряашад газараа һайнаар элдүүрилжэ һуранхай юм. Буртаг үбһэнтэй тэмсэхэдэ, химическэ препарадуудые ехэл багаар хэрэглэдэг ондоо ашаг үрэтэй онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлнэ. Мүн үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ технологинь тад ондоо юм. Манай республикын, Аляскын штадай байгаалинь адлирхуу гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тиимэһээ иимэрхүү уулзалгын ашагтай байдагынь элитэ. Удаань август һара соо ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин зүгһөө манай делегаци Аляска ошохоор түсэблэгдэнхэй юм. Энэ делегациию би хүтэлбэрилхэ ёһотойб.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: делегациин гэшүүд уулзалгын үедэ; Аляска штадай Фербенксын университедэй профессор Кэрл Льюис.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Монголой арадай хубисхалай 69 жэлэй ойдо

НАНГИН ХЭРЭГЭЙ ТҮЛӨӨ

(Түгэсхэл. Эхиниинь июлиин 13-най, 14-нэй номернуудта).

Элбэг-Доржо Ринчино (1888—1937)— Буряадай интеллигенциин түрүүшүүлэй нэгэн болохо юм. Баргажанай аймагта түрэһэн хүн. 1903 ондо эхин шатын һургуули дүүргэһэн, тиигээд Хяагтада семинарида һураа. 1910—1913 онуудта Петербургын университедэй юридическэ факультедтэ һураа. 1906—1907 онуудта Ринчино РСДРП-гэй гэшүүн байһан. Харин 1907 ондо тэрэ энэ партиһаа гараад, эсэрнүүдэй партида ороһон түүхэтэй. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, тэрэнэй хараа бодол, үзэл суртал хатуужаагүй ябаа. 1988 оной зун Э. Ринчиногой түрэһөөр 100 жэлэй ой гүйсэһэн гээшэ. Энээнтэй дашарамдуулан, МНРП-гэй ЦК-гай орган болохо «Үнэн» газетэдэ мэдээжэ эрдэмтэ Д. Даша Ринчино тухай статья толилһон юм. Тус статья соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «революционно хүдэлөөндэ хабаадаһан хүнүүдэй нилээд олониинь хубисхалша тэмсэлдэ эрэлхэг зоригтойгоор оробошье, үзэл бодолойнгоо, хараа шугамайнгаа талаар үнэн дээрээ бэежээгүй, алдуу гаргаһан, урагшаа дабшаха зүб замые бэдэрэн, урган хүгжэһэн байдаг. Энэ талаар Элбэг-Доржо Ринчино иимэ революционернүүдһээ ехэ илгаагүй байгаа».

Сибирьтэ сагаантанай засатай тогтоод байхада, Центрсибирь гэжэ эмхиин даабаряар, Б. З. Шумяцкитай, Я. Д. Янсонтай, П. Парняковтой, бусадтай революционно хүдэлөөндэ нюусаар хабаадажа байгаа юм гэжэ «Үнэн» газетэ тэмдэглэнэ.

«МНРП ба уласхоорондын коммунис хүдэлөөн . 1920—1977 онууд» гэжэ 1979 ондо Улаан-Баатарта хэблэгдэһэн ном соо уншанабди: 1920 ондо Элбэг-Доржо Ринчино Эрхүүдэ Коминтернын монгол-түбэд таһагта ажаллажа байгаа. Тэрэ оной намар тэрэ монгол революционернүүдтэй хамта Москва ерэһэн, тиигээд Ленинтэй уулзаһан байна. Энээн тухай баһа Даша бэшэнэ. Тэрэ иигэжэ бэшэнэ: Коминтернын монгол-түбэд таһагта бүлэг буряад нүхэд хүдэлдэг һэн, тэдэ бултадаа коммунистнууд бэшэ, харин Зүүн оронуудта дүлэтэн дэлгэрһэн национально-сүлөөрэлгын тэмсэлые бултадаа дэмжэдэг бэлэй. Тэдэнэй нэгэн Элбэг-Доржо Ринчино байгаа.

1920 онһоо Ринчино хадаа монгол революционернүүдтэй хамта ажалладаг болобо Сүхэ-Баатарай дурадхалаар тэрэ Монголой Арадай-революционно партиин гэшүүн болобо. Ринчино хэрэг бүтээхэдээ бэрхэ, эмхидхэхы ажалда шадамар һэн. Энэ һайн талануудынь Монголдо хубисхал бэлдэхэ үедэ, хубисхалай боложо байхада, хубисхалай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ тобойсо гаража ерэһэн гээшэ. Хубисхал бэлдэлгын үедэ Элбэг-Доржо Ринчино «Монголын үнэн» гэжэ газетэ хэблэлсээ, хубисхалда уряалһан статья, үгүүлэлнүүдые бэшээ, программна материалнуудые партиин даабаряар бэлдээ, түрүү революционно үзэл сурталые номноһон материалнуудые монгол хэлэндэ олоор оршуулһан байна. Октябриин хубисхалай аша үрэ, Зүүн зүгэй оронуудай, тэрэ тоодо Монгол орондо тус революциин үзүүлһэн нүлөөн тухай Ринчино эли тодоор бэшэһэн, монгол арад зоной дунда тарааһан байна.

1920—1921 онуудта Э. Ринчино, В. Г. Букатый, И. Г. Демко ба бусад совет мэргэжэлтэд һая эмхидхэгдэжэ байһан Монголой Арадай-революционно армиин Сэрэгэй соведтэ орожо, ехэ жанжин Сүхэ-Баатар ба тэрэнэй соратнигуудта шухала туһаламжа үзүүлжэ байһан юм. Нэн түрүүн залуу сэрэгшэдые һургаха хэрэгтэй байгаа. Революционно саг зуурын правительствын 1921 оной апрелиин 3-да тунхаглагдаһан тогтоолоор Ринчино хадаа тус правительствын советнигээр томилогдоһон байна. Монголдо хубисхалай эхилһэн үдэрһөө илалтын үдэрэй ерэтэр Элбэг-Доржо Ринчино Сүхэ-Баатарай дэргэдэ ябажа, байлдаанда хабаадаһан, хархис сэрэгүүдтэй, сагаантанай бандануудтай тэмсэһэн юм. Байлдаае түсэблэн ударидаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Хубисхалша тэмсэлэй үедэ Ринчино хадаа эрэлхэг зоригтой сэрэгшэ, һайн бэлэдхэлтэй ударидагша байһанаа харуулаа. И. Г. Демко Ринчинотой хамта хубисхалда хабаадаһан хүн, тэрэ иигэжэ тэмдэглэһэн байдаг: «1921 оной июлиин 7-ной үдэрые огто мартадаггүйб. Юуб гэбэл, энэ үдэр Арадай-революционно арми Монголой ниислэл хото болохо Үргөөдэ орожо ерэһэн юм. Армиие толгойлжо, илалтада асарһан ехэ жанжин Сүхэ-Баатар, монгол командирнууд армиие ударидан түрүүшын зэргэдэ, хажуудань Ринчино, Борисов ба бидэнэр һүр жабхэланта хүгжэмэй хүнхинөөн доро ниислэлэй гудамжаар алхалан гарабабди».

Илалтын удаадахи жэлнүүдтэ, тобшолон хэлэбэл, 1921—1924 онуудта Элбэг-Доржо Ринчино хадаа Монголой Ревсоенсоведэй гэшүүнээр, Ревсоенсоведэй түрүүлэгшээр ажаллажа ябаһан байна. Залуу Арадай-революционно армиин сэрэгшэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ талаар Ринчино Сүхэ-Баатартай хамта горитой хүдэлмэри ябуулһан гээшэ. Хорёод онуудай эхеэр Баруун Монголдо сагаантанай зарим бандануудай хоргодон, арадай засагай урдаһаа хорото ааша гаргажа байһаар һэн. Эдэниие бута сохихо хэрэгтэ нүхэр Ринчино хубитаяа оруулһан байха юм.

1922 ондо Элбэг-Доржо Ринчино Совет ороной Улаан Тугай орденоор шагнагдаба. Тус оной февралиин 24-дэ РСФСР-эй Реввоенсоведэй, республикын Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй главком С. Каменевай захиралта тунхаглагдаба. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэһэн байдаг: «сагаантантай хатуу шанга тэмсэл хэжэ, тэдэниие бута сохиһонойнь түлөө, совет, монгол сэрэгшэдэй хоорондохи хани барисаа бэхижүүлхэ талаар габьяатай байһанайнь түлөө Монголой Арадай-революционно армиин Сэрэгэй соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Ринчиное Улаан Тугай орденоор шагнаха».

1922 онһоо Ринчино МНРП-гэй Центральна Комитедэй гэшүүнээр, МНРП-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүнээр һунгагдаһан байха юм. 1924 оной август һарада Монголой Арадай-революционно партиин түүхэтэ съезд болоо һэн. Энэ хуралдаан дээрэ Э. Ринчино гол элидхэл хэһэн байдаг. Элидхэл соогоо Монгол орон хадаа капиталис бэшэ замаар хүгжэхэ, урагшаа дабшаха арга боломжотой, хүсэ шадалтай гэжэ тодорхойгоор хэлэһэн байна. Тиигээд съезд капиталис бэшэ замаар Монголой хүгжэхэ программа баталан абаһан гээшэ. Удаань зарлагдаһан Арадай Ехэ Хурал Монголые Арадай Республика болгоһон тогтоол тунхаглаһан, МНР-гэй түрүүшын Конституци батадан абаһан байна.

1931 ондо тунхаглагдаһан Монголой Арадай Республикын Бага Хуралай Указай ёһоор, Элбэг-Доржо Ринчино хадаа нэгэдэхи шатын Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан байна. Указ дотор иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Буряад арадай түлөөлэгшэ Ринчино Монголой Арадай-революционно партиин байгуулагдаха үеһөө 1924 он болотор Монголой гүрэн түрын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, ухаан бодолоо зорюулһан хүн гээшэ».

Хорёод оной тэн дунда Элбэг-Доржо Ринчино Москвада Улаан профессурын дээдэ һургуулида хоёр жэл һ у р а а, удаань Зүүн зүгэй ажалшадай Коммунис университедтэ багшалжа эхилһэн юм. Тэндэ 1927 онһоо 1937 он болотор доцентээр, профессорээр хүдэлөө. 1930 ондо Ринчино большевигүүдэй Бүхэсоюзна Коммунис партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаһан байгаа.

1937 ондо хардалгада оро жо, ямаршье гэмгүй аад, хэһээлтын газарта ябуулагдаһан, тиигээд тэндээ нүгшэһэн байха юм. 1957 ондо Совет засаг Ринчиногой хэрэгые наринаар шэнжэлэн хаража үзөөд, тэрэниие сагааруулһан, эрхыень бусааһан, партийна комисси Ринчиное партиин гэшүүндэ бусааһан байна.

Цэдэн-Еши Дашбалай (Гочитский (1895—!). Буряад нютагай Гочит (мүнөөнэй Бэшүүрэй аймаг) тосхондо түрэһэн юм. 1905—1913 онуудта училищида ба гимназида һураа. 1913—1917 онуудта хошуунай захиргаанда бэшээшээр ажаллаа, нютагтаа байгуулагдаһан түрүүшын кооперативай эрхилэгшээршье хүдэлөөд үзөө. 1917—1920 онуудаар Буряадай эмхи зургаануудта ажаллаа.

1920 онһоо эхилжэ, монгол революционернүүдтэ туһаламжа үзүүлжэ эхилээ. Энэ оной зунай дунда һарада Коминтернын Алас Дурна зүгэй секретариадай дарга С. С. Борисовтай Цэдэн-Еши Монголой ниислэл болохо Үргөө хото ошожо, тэндэ ажал ябуулга хэжэ байһан монгол революционернүүдтэ туһа хүргэһэн, тэдэнэй эмхинүүдые бэхижүүлхэ талаар ехэ ажал хэһэн байна. Хубисхалша программа табихадань хараа бодолнуудые тодорхойлхо хэрэгтэнь тус ороной революционернүүдтэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэн гээшэ.

Цэдэн-Еши хадаа Сүхэ-Баатарай, тэрэнэй нүхэдэй Эрхүү ба Дээдэ-Үдэдэ (Улаан-Үдэдэ) байхадань, хамта ябалсаһан, шадал соогоо тэдээндэ туһалһан байдаг, тэдэнэй үгэһэн харюусалгата даабаринуудые саг болзор соонь дүүргэдэг байгаа.

1921 оной эхин һарада Сүхэ-Баатарай даабаряар хилэ дабан гараад, хилэ шадархи хошуунда ерэбэ. Тэндэ арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, хубисхалшадай тала руу нилээд олон хүнүүдые татаһан, хубисхалта армиин зэргэдэ олон залуушуулые оруулһан байна. Барон Унгерныш сэрэгшэдэй байһан газар руу шурган орожо, тагнуул хэһэн, нюусыень мэдэжэ абаһан байдаг. Гадна бароной мэхэдэ ороод, тэрээндэ алба хэжэ байһан монголшуудые, буряадуудые сагаантанай һабарһаа сүлөөлхэ талаар шадамар бэрхээр ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулһан байха юм.

Дашбалай Цэдэн-Еши хадаа Монголой Арадай-революционно партиин нэгэдэхи хуралда хабаадаһан, тус партиин гэшүүнээр һунгагдаһан гээшэ. Монголой саг зуурын революционно правительствада харюусалгата ажалда хүдэлһэн юм. Эд зөөри, буу зэбсэг хадагалха газарые толгойлжо, хубисхалша сэрэгшэдые буу зэбсэгээр, үмдэхэ хубсаһаар, эдихэ хоолоор хангаха харюусалгата үүргэ дүүргэжэ байгаа. Энэ ажалдаа габьяатай байһанайнгаа түлөө Цэдэн-Еши хэдэн дахин Сүхэ-Баатарай зүгһөө һайшаалдэ, шанда хүртэһэн байна.

Монгол орондо хубисхалай илаһанай удаа Д. Цэдэн-Еши хадаа намын ба засаг түрын харюусалгата ажалнуудта хүдэлһэн, хүршэ аха дүү орондо шэнэ ажабайдал тогтоохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан юм. Монголой Арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй гэшүүнээр һунгагдаһан байна. МНРП-гэй ЦК-гай Хиналта-шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр ажаллаа, гүрэнэй Экономсоведэй түлөөлэгшэ байгаа. Нэгэ хэдэн жэлэй туршада Монголой кооперативуудай правлениин түрүүлэгшээр хүдэлөө. Тиигээд МНР-тэ байһан совет худалдаа наймаанай газарые толгойлжо, хоёр оронуудай хоорондохи харилсаа холбоое бэхижүүлэлсэһэн гээшэ.

Балмасуу Цэрэнэй (1890—1934). Гочит гэжэ нютагта (мүнөөнэй Бэшүүрэй аймагта) түрэһэн байна. Тэрэ Дашбалай Цэдэн-Ешын аха гээшэ. Багадань Цэдэн-Ешые Дашбалай Содномойдо үгэжэ үргүүлһэн юм.

Балмасуу эхин ба дунда һургуулинуудые дүүргэһэн хүн. Имэ һургуулитай хүнүүд тэрэ үедэ Буряад орондо хомор байгаа. Тиимэһээ тэрэниие залууһаань эхилжэ эмхидхэхы ажалда хабаадуулһан гээшэ. 1908—1917 онуудта нютагтаа, ойро тойрон газарта хошуунай бэшээшээр, оршуулагшаар, секретаряар ажаллаа. 1920 он болотор эхин шатын һургуулида багшалаа. Буряадай зарим аймагуудта тэрэ хүтэлбэрилхы ажалда ябаа.

1920 оной эхинһээ Балмасуу хадаа Россин большевик партиин Сиббюрогой Зүүн зүгэй арадуудай хэрэгүүдые эрхилдэг секцидэ хүдэлжэ эхилээ. Большевик партиин пропагандистаар ажаллаа. Эндэ удаан ажаллаагүй. Сиббюрогой ба Коминтернын Алас Дурна зүгэй секретариадай даабаряар монгол революционернүүдтэй харилсаа холбоо байгуулаад, тэдээндэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлжэ эхилээ. Сүхэ-Баатартай Эрхүү хотодо танилсаад, Дээдэ-Үдэ (Улаан-Үдэ) ерэбэ. Тэндэһээ Хяагта ошоод, саашаа Монголой хилэ захын хошуунуудта орожо ерэбэ. Монгол залуушуулые революционно армида татан оруулха талаар ехэхэн ажал ябуулалсаа. Арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаа. Ехэ жанжин Сүхэ-Баатарта зорюулжа, буряадуудай зохёоһон «Улаан малгайта жанжин» гэжэ дуун дотор Балмасуу тухай иимэ үгэнүүд дайралдадаг һэн:

Улаан монгол жанжинай
Улаа баряа Балмасуумнай.
Урдал монгол гүрэнэй
Ухаа баряа Балмасуумнай.

Иигэжэ Балмасуу алдаршаһан бэлэй. Хүдэр шанга бэетэй, урал дээрээ шэнгэн хара һахалтай, саб гэмэ ябасатай хүн байгаа.

Цэрэнэй Балмасуу хадаа Монголой Арадай-революционно партиин I хуралдаанда хабаадажа, партиин программа тушаа оло дахин үгэ хэлэһэн, хуралдаанай секретариин үүргые дүүргэжэ байһан юм. МНРП-гэй гэшүүнээр абтаһан байна. Тус хуралдаан тухай 1923 ондо Ц. Балмасуу өөрын тайлбаридурасхаал зохёон бэшэһэн байдаг. Энэ тайлбари зохёол олондо мэдэгдэхэгүй байһаар.

1921 оной хабар ба зунай эхеэр Монголой уужам тала дайдада болоһон хубисхалта тэмсэлдэ оролсон, Балмасуу хадаа хархис этэгээдүүдтэй, сагаантантай байлдаһан, тэмсэһэн байна. Илангаяа Шивээ-Хяагта (Маймачен) шадар болоһон байлдаанда тэрэ эрэлхэг зоригоо харуулһан юм.

Балмасуу Монголой саг зуурын революционно правительствада оролсон, Финансын министерствын советнигээр ажаллаа. Гадна революционно сэрэгэй зургаанда алба хэдэг байгаа.

1921 оной июнь һарада монгол революционернүүдтэй хамта Москва хото ерэжэ, Коминтернын гурбадахи конгресстэ хабаадаһан юм.

Арадай хубисхалай илан мандаһанай удаадахи жэлнүүдтэ арадай-демократическа шатада Цэрэнэй Балмасуу хадаа шэнэ Монголой Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ советнигээр ажаллаа, Монголой түб кооперативуудай правлениин таһагые даагшаар, Гүрэнэй банкын бухгалтерска таһагые даагшаар ажаллаһан байна. Гадна Балмасуу хубисхалта намын ажал ябуулгада хабаададаг байгаа. 1922 ондо Шивээ-Хяагтада (Алтан-Булагта) партиин эмхиие байгуулалсаа. МНРП-гэй гурбадахи съездэдэ делегадаар тус эмхиһээ һунгагдаһан юм.

Хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, 1934 ондо 44 наһатай ябахадаа, Цэрэнэй Балмасуу наһанһаа нүгшэһэн гээшэ.

Сандагдоржо Жамбалай (Сандаг Жамбалон) (1899—1927). Буряад ороной Бэшүүр нютагта түрэһэн юм. Залуу наһанһаа хубисхалша тэмсэлдэ оролсоһон хүн. Хорёод оной буряад интеллигенциин, буряад ажал ябуулагшадай нэгэниинь байһан. 1920 ондо Дээдэ-Үдэдэ Россин коммунис партиин гэшүүндэ зуушалагдаһан түүхэтэй.

Сандагдоржо Жамбалон тэрэ оной сентябрь һарада Москва хото зорижо ошоһон Монголой революционернүүдэй делегацитай ябалсаһан. Тиигээд Совет Россин засаг түрэ баригшадтай уулзаха, хөөрэлдөө хэхэдэнь, монгол нүхэдтөө туһа үзүүлһэн байха юм.

С. Жамбалониие мэдэхэ, тэрээнтэй суг ажаллаһан хүнүүдэй мэдээсэһээр, Сандагдоржо хадаа монгол революционернүүдэй байгуулжа байһан залуу сэрэгшэдые һургаха хэрэгтэ хабаададаг байгаа, сэрэгшэдые буу зэбсэгээр, хубсаһа хунараар хангаха талаар эдэбхи үүсхэл гарган ажалладаг байгаа. Үргэн ниитэ буряад ба монгол арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, хубисхалда тэдэниие хабаадуулха талаар ехэхэн ажал хэһэн габьяатай.

Монголдо арадай хубисхалай илаад байхада, хорёод оноор С. Жамбалон Арадай-революционно армиин финансова таһагые толгойлжо байгаа.

Сандагдоржо залуудаа нүгшэһэн гээшэ. Миин 28-тай ябаа. Тэрэ хадаа ехэ зүрхэтэй, хэрэг бүтээсэтэй, шуран хүн һэн гэлсэдэг. Сандагдоржын хани нүхэр Махабал Бадмаева (Загарай нютагай басаган) багшын мэргэжэлтэй һэн, удаан саг соо Улаан-Үдын педучилищида багшалһан байха юм.

1968 ондо Монгол гүрэнэй партизануудай бүлгэм Сандагдоржын эхэдэ—Чимидцу абгайда хүбүүнтнай 1920-ёод ондо партизан ябаһан гэһэн үнэмшэлгэ бэшэг барюулһан байна. Тэрэ үедэ Чимидцу абгай 91 наһатай байгаа, Буряадай АССР-эй Бэшүүрэй аймагта ажаһуужа байгаа.

* * *

Монголой Арадай-революционно арми байгуулха хэрэгтэ совет мэргэжэлтэд, нэн түрүүн буряад ба хальмаг советнигүүд эдэбхитэйгээр оролсоһон байдаг. Сүхэ-Баатар ба тэрэнэй соратнигууд 1920 ондо намарай дунда һарада Совет Россин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ, революционно армида, тэдэниие һургаха, бэхижүүлхэ хэрэгтэ оролсон, туһаламжа хүргыт гэжэ хандаһан байгаа. Тиихэдэнь Совет Россин засаг түрэ энэ хандалга хаража үзөөд, сэрэгэй мэргэжэлтэдые Монголой Арадай-революционно армида советнигүүдээр ябуулха гэжэ шиидхэбэри абаба. Буряад, хальмаг зонуудай монгол угсаатанда ородог хадань, уг гарбалаараа, хэлэ бэшэгээрээ, соёл болбосороолоороо тэдэнэй хоорондоо дүтэ хадань, тус армида советнигүүдээр хальмаг, буряад хүбүүд эльгээгдээ гээшэ ааб даа. Түрүүшын советнигүүд 1921 оной эхеэр Монгол орондо хүрэжэ ерэбэ. Тэдэнэй дунда буряадууд олон һэн. Түрүүшын бүлэгтэ буряадууд К. Баторун (Баторов), Г. Далбаев, Г. Очиров, Л. Ринчинов гэгшэд бии бэлэй. Тэдэнэр хадаа түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, залуу сэрэгшэдые һургажа, һорижо ороһон гээшэ. Тиигээд уданшьегүй эдэ сэрэгшэдтээ хамта барон Унгерныш сагаан сэрэгтэй байлдаба. Буряад советнигүүд олон дахин байлдаанда хабаадаһан, бэрхэ сэрэгшэд байһанаа хэрэг дээрэнь баталһан байха юм. Арадай-революционно армиин зэргэдэ ябалсан, Монгол орондо дэлгэрһэн хубисхалые илалтада асаралдаһан зонууд гээшэ. Иимэ габьяатай байһанайнгаа түлөө зүблэлтэ ороной советнигүүд, тэрэ тоодо буряад, хальмаг сэрэгшэд һайшаалда, засагай шангуудта хүртэһэн байха юм.

Хубисхалай илаһанай удаа олонхи совет сэрэгшэд-советнигүүд Монгол орондо үлөөд, Арадай-революционно армиие бэхижүүлхэ, батажуулха талаар өөрынгөө нэмэри, хубитаяа оруулһан байдаг.

Тиимэ болохолоороо, Монголдо хубисхалые бэлдэхэ, арадай хубисхалта тэмсэлэй боложо байха үедэ буряад нүхэд хабаадаһан, хубитаяа оруулһан байна гээшэ. Эдэ нүхэдэй габьяа, хатуу шэрүүн үедэ тэдэнэй гаргаһан эдэбхитэ ажал тухай бидэнэр мэдэхэ, һанажа ябаха ёһотойбди.

Ш. ЧИМИТДОРЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй доктор.

ШЭНЭ ЦЕХ НЭЭГДЭБЭ

...ана Торийн совхозрабкоопто кондитерскэ цех нээгдэ... уншагшадта мэдээсэгдээ һэн. Мүнөө дээрээ тэндэ нэгэл ...ор хүдэлнэ. Тус цехэй үйлэдбэрилһэн печени Доодо... хүн зондо ехэтэ һайшаагдана.

...Энэ цех хоёр халаанда хүдэлгэгдэдэг болохонь, мүн үйлэдбэрилдэг ассортиментэшье, хүн зонойньшье тоо болгогдохо гэжэ багсаагдана.

...ЭДЫН РАЙОНДО

МАГАЗИНУУД БАРИГДАНА

...лдаа наймаанай хүдэлмэри һайжаруулхын, хүн зониие ...хангахын тула район дотор горитой хүдэлмэри хэгдэ...

...Дэрэстэй һууринда хоёр магазинай байранууд бариг... эхилээ. Нэгэн соонь хүн зоной үргэн хэрэглэмжын эд ..., нүгөөдэдэнь эдеэ хоолой продуктнууд худалдагда... Алцагай совхоздо мүн лэ хоёр иимэ магазин. бариг... энэ жэлэй дүүрэтэр ашаглалгада тушаагдахаар хараа...а.

Л. ГОНЧАРОВА.

ТОСХОНОЙХИДОЙ УРМАДА

...эй үедэ хэдэн үрхэтэ айлтай үлэһэн Цагаан-Усан һуу... ...нээр түбхинэжэ эхилбэ. Түмэр замай харгын захада ...эһэн энэ һууринда мүнөө хамһабариин ажахы түхеэ...жэ, эндэхи ажалшад одоошье хэхэ хүдэлмэритэй боло...о баяртай.

...Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй ...ээр эндэ малай фермэ, хүүгэдэй ясли-сад, хамһабариин ...да хэрэгтэй гэр байранууд баригдажа, ашаглалгада ту...аба.

...ашын хэды ехэ байгаашье һаань, түмэр замшадаа эдеэ ...ор хангажа байха зорилготойгоор эдэ бүхы барилгануу... ...жэ дүүргэбэбди. Һаяын сагта гэхэ гү, али зун-намарай ...үдтэ эдеэ хоол элбэгжэхээр хараатай,— гэжэ тус отде... ...профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ В. Н. Крылов хөө...

Т. ПНЕВА.

...ын район.

ДОНОРНУУДТА ЗОРЮУЛАГДАА

Тээсгэн Хяагта хотын соёлой байшан соо донорнуудта зорюулагдаһан «Зүрхэнһөө зүрхэндэ» гэһэн тематическа үдэшэ үнгэргэгдэһэн юм.

Энэ үдэшэдэ медицинын хүдэлмэрилэгшэд, Хяагтын хүгжэмэй училищиин студентнэр болон бусад хабаадаһан байгаа.

Донорнууд тухай тэдэнэй аша туһа, энэрхы сэдьхэл тухай медицинын хүдэлмэрилэгшэд, энэ үдэшые хүтэлбэрилэгшэд дэлгэрэнгыгээр, һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Мүнөө манай орон соо 5,5 миллион донор тоологдоно. Хүн шуһаяа үгэхэдөө, ондоо хүнэй эми наһа абарна. Энээнһээ һайхан, дэмбэрэлтэй, юумэн энэ дэлхэй дээрэ юун байхаб.

Удаань альга ташалган доро районой хүндэтэ донорнууд тайзан дээрэ гарана. Тэдэнэй олонхидынь энгэртээ «СССР-эй хүндэтэ донор» гэһэн тэмдэгүүдтэй... Эдэнэртэ зорюулагдаһан халуун сэдьхэлэй баяр баясхалангай үгэнүүд, үреэлнүүд хэлэгдээ һэн.

Донорнуудта зорюулагдаһан үдэшэдэ ерэһэн хүн зон эдэнэр тухай олон һонирхолтой, аша туһатай юумэ ойлгожо абаа, һайнаар амараа.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

ТАСС: ТОБШО ҺОНИН

НАНСЕНАЙ ЗАМААР

НОРИЛЬСК. Норвегиин телевидени Таймырай оро үсхэбэрилэгшэдэй бригаднуудта «Фритьоф Нансенай сибириин зам» гэһэн видеофильмын түрүүшын кадрнуудые буулгаба. Суута аяншалагшын «Ерээдүйн орон руу» гэжэ СССР-тэшье хэблэгдэһэн номой үндэһөөр фильм табигдаха юм. Норильскда, Дудинкада, Хойто-Мүльһэтэ далайн зам дээрэ фильм буулгагдаха, Енисей мүрэн дээрэ теплоходоор ябажа буулгабари хэгдэхэ байна. Зуун жэлэй эхиндэ суута аяншалагша энэ зам гаталжа гараһан түүхэтэй.

ОЛОН ҮХИБҮҮДТЭЙ ГЭР БҮЛЭНҮҮДТЭ

ТАШКЕНТ. Республикын Президентын Указай ёһоор Узбекистанда энэ жэлэй июлиин эхинһээ олон хүүгэдтэй гэр бүлэнэртэ түлэгдэдэг һара бүриин тэдхэмжын мүнгэн хоёр дахин ехэ болобо. Узбегэй ССР-эй Госпланда мэдээсэһэнэй ёһоор, олон хүүгэдтэй гэр бүлынхидтэ дүрбэдэхи үхибүүнэй түрэһэнэй удаа саг үргэлжын тэдхэмжэ мүнөө хүргэгдэдэг болохонь. Республика дотор иимэ эхэнэрнүүдэй тоо 670 мянга гаран болоно. Ганса энэ жэлдэ тэдэнэртэ 32,2 миллион, харин бүхыдөө тэдхэмжын хэрэгтэ жэл бүри 74,5 миллион түхэриг түлэгдэхэ байна.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ЧССР-тэ ЭД БАРААНАЙ СЭНГҮҮД ДЭЭШЭЛЭЭ

ПРАГА. Чехословакида 30 мянган янзын эд бараанай үнэ сэнгүүд дээшэлээ. Шэнэ сэнгүүдые бэшэхэ бланкнуудые бэлдэлгэдэ 574 тонно саарһан гаргашалагдаһан байгаа.

Энэнь хүн зондо хүлеэгдээгүй ушар болоо бэшэ. Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй үнэтэй болоһон ябадал нэн түрүүн хүнүүдэй һанаае зобооно. Имагтал эдеэ хоолой зүйлнүүдэй үнэ сэнгүүдэй дээшэлэлгэ гэр бүлын бюджедые хохидуулна гэжэ Чехословакиин эрхэтэдэй хахад шахуу хубинь тоолоно гэжэ олониитын дунда һая үнгэргэгдэһэн асуулта харуулаа һэн. Эдеэ хоолой магазинуудай дэргэдэхи ута ээлжээнүүд энээн тухай ямаршье тоо, баримтануудһаа үлүүгээр хэлэнэ. Олон үхибүүдтэй айлнуудта, ганса эжынэртэ, студентнүүд гү, али пенсионернүүдтэ һара бүри 140 крон нэмэжэ түлэхэдэнь хэр туһа нэмэри болохо гээшэб гэжэ гансашье экономистнууд бэшэ, мүн олон хүнүүд асууна.

УРДА КОРЕЙ ХАРИЛСААГАА ҮРГЭДХЭНЭ

ТОКИО. Урда Корейн Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын элидхэл һаяхан нийтэлэгдэбэ. Социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо али болохоор һайжаруулха талаар правительствынгаа шэглэлтэй зохилдуулан, байгша оной нэгэдэхи кварталай туршада Хитадай экономикодо Урда Корейн компанинууд 55 миллион доллар һомолоо гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ.

Урда Корей болон Хитад хоёрой хоорондо политикада хабаагүй бүхы һалбаринууд найдамтайгаар хүгжэнэ гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдэнэ. Тиин 1990 оной түрүүшын гурбан һарын туршада хоёр талын эд бараанай эрьесэ 700 миллион долларто хүрөө, хоёр талаһаа хүнүүдэй айлшалалга 9 мянганай дабаа гаталаа. Сеул Шанхай хоёрой хоорондо агаарай онгосонууд ниидэдэг болоо.

Журналистын дэбтэрһээ

ОНСО ШЭНЖЭНҮҮДЭЭРНЬ ҺОНИРХОДОГБИ

Самолёдой дали доро жэрылдэн, үндэр, набтараа зэргэсүүлһэндэл жагсаһан хадын орьёлнууд хүнэй зүрхэ доһолгоон, манние холын замда үдэшэһэндэл, орой дээрээ тогтооһон хүбэн үүлэнүүдээрээ даллан, хойномнай үлэнэ. Тээ саанахана, Саяанай эгээл үндэр орой — Мүнхэ-һарьдаг наранай гэрэлдэ һолонготоно. Нүхэн-Дабаан, хада уулын соорхойнууд, урда аластай ниилэһэн Хүбсэгэл нуурай нюрган, хадын оройдо тогтоһон нуурнууд, бурьялһан мүнгэтэ уһатай гол горход гансата хүнэй дура буляажа, үльгэрэй нютагтал үзэгдэнэ. Байгаалиин шэмэг болоһон, үнэтэй ашагта малтамалнуудаараа суурхаһан, Буряад оронойманай һарабша малгай — Ахын районие самолёдой иллюминатор сооһоо харахадамни, яахын аргагүй гоё һэн даа!

Хадын хормойе дахан, уһан мүрэнэй эрьеые зубшан, «Саян» артелиин, «Аха» кооперативай гаргаһан харгы Мон һууриһаа эхиеэ абажа, Ахын районой түб болохо Орлик хүрэтэр зурына. Буряадайнгаа бусад ондоо нютагуудтай жэлэй дүрбэн сагта харилсаха харгытай болоһон, Ахын жолоошод уулын ута харгыда уянгата дуу гүнгэнэн, хүсэтэй автомашинануудаа шадамар бэрхээр жолоодоно.

Оройдоол хэдэн жэлэй саана Аха тээшэ гансал үбэлэй сагта мүльһэн харгыгаар ашаан зөөгдэдэг һэн. Харин агаараар үнэтэй һааб даа. Мүнөө дардам харгытай боложо байһан хадын районой зоной баярые юунтэй жэшэхэб?!

Республикымнай эгээл холын, эгээл хадата газарта оршодог Аха нютагай ажабайдалай ябаса һүүлэй жэлнүүдтэ хоёрдохи амияа абаһандал, һалбаран хүгжэнэ.

Аха нютагай һуурин зон олонхидоо мал ажал эрхилдэг юм. Районой дэбисхэр дээрэ ашагта малтамалнуудые ашагладаг «Саян» гэжэ артель, «Графит», «Аха» гэжэ кооперативууд хүдэлнэ.

Нютаг зоной тоонто газараа һэргээхэ, теэбии, таабайнгаа бууса дайдыень хүгжөөхэ, үдхэжэ байһан адуу малайнь тоо толгой олошоруулха гэээшэ мүнөө үеынхидэй нангин хэрэг болоно.

1960-аад онуудта багахан ажахынууд хамтаржа, томо колхозууд байгуулагдажа, гурбан ажахы бии болоо.

Хэбарай сагта эрьеһээ халин, сошордомо һүрөөтэйгөөр, обоо, хүбөө мүльһэ нюргандаа ашаһан габшагай дошхон амитандал, Аха гол хүүесэ урдана. Энэ үедэ голой баруун тээхи «Улаан-Аха», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта хүрэжэ ошохо гэээшэ тон хүндэ юм. Багахан онгосодо хэдэн хүн һуугаад, үерлэһэн голые һэтэлэн гарадаг. Замдань ушарһан томонууд мүльһые шуран бэрхээр ута модоор харгыһаа зайлуулха баатай болодог. Энэ аргаар хүсэтэй голые гаталһан хүнүүдые түрүүшынхиеэ харахадаа, тэдэнэй зоригтой шадамар байһандань бахархан омогорхохош. Теэд һуурин зон хүгшэн залуугүй иимэ баатаршалга үдэр бүри гаргана ха юм. Энэ үедэ паром ябадаггүй.

Аха голой хоёр эрье холбоһон хүүргэ бариха тухай асуудал үнинэй табигдадаг. Хүүргэ барихада, 800 мянган түхэриг хэрэгтэй. Энэ барилгада республикымнай правительство туһалха бэзэ гэжэ найдагдана.

Район доторой барилгада анхарал ехээр хандуулагдана. Һуурин бүхэндэ нютагай гү, али холоһоо ерэһэн барилгашадай хэхэ ажал ехэ. «Улаан-Аха» колхозой түб дээрэ «Аха» кооператив 162 һууритай хоёр дабхар һургуули барина. Тус һургуулиин барилгада 860 мянган түхэриг һомологдонхой юм. Колхоз гүрэнһөө ссуда абажа, кооперативта түлэнэ. Республикын Госпланай түрүүлэгшэ нүхэр Табалаев нёдондо намар Ахаар ябахадаа, туһаламжа үгтэхэ гэжэ найдуулаа һэн. Мүнөө болотор ахаархин туһаламжыень хүлеэһээр...

Район соо үмсын гэр барилга эршэтэйгээр дэлгэржэ байнхай. Һуурин бүхэндэ спортын залнууд баригдана.

Аха нютагай һүрөөтэй үндэр хада уулануд, аршаан булагууд, ашагта малтамалнууд тухай олон эрдэмтэд, уран зохёолшод хэлэһэн байдаг. Ахада элдэб янзын жэмэс, эмтэй домтой ургамал элбэг. Улаан үнэгэн, булган, хадын ямаан ба бэшэшье ан гүрөөл ой тайгада, хада уулаар байрлана.

Ахынхид түрэл байгаалияа хамгаалха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Эндэ национальна парк байгуулха тухай хэлсэгдэдэг болоо. Нютагай байгаалие хамгаалха асуудал дэмы табигданагүй.

Загаһаар баян гол горход һүүлэй жэлнүүдтэ загаһагүй, ой тайга «зөөлэн алтан» дэгэлтэй ангуудгүй болошоо. Эрхүүгэй областьһоо хүсэтэй мотоортой онгосоор ерэһэн браконьернүүд Ахын голнуудые үгсэжэ, загаһыень хайра гамгүй гүльмэдэжэ барина. Уһан соо тол тэһэлхэ ушарнуудшье бии. Байгаалиин мүнхэ ажамидарал доһолгооһон зэрлиг аашануудые хэн гарганаб? Һүүлэй сагта олошорһон браконьернүүд, туристнууд. Хада уула шэнжэлэгшэ геологуудай зэмэ мүн лэ бии ха. Сээл уһанда тол тэһэлхэдэ, хори-гушан жэлэй туршада загаһан байхаяа болишодог гэдэг. Браконьернүүдтэй тэмсэл хэхэ гол үүргэ нютагай зон бэелүүлхэ ёһотой.

Гушаад онуудта түрүүшын хамтын ажахынуудай байгуулагдахада, колхозууд өөрын агнууриин газартай, ангай арһа, мяха тушааха гүрэнэй даабаритай байгаа һэн. Теэд олзоборилгын агнуури мүнөөдэр нютагай зоной мэдэлһээ гаргагданхай. Ахын районой ой тайгада агнуури хэлгэ ганса «Бурятпромохотын» мэдэлдэ байдаг юм. Тус нэгэдэлэй штатна 28 ангуушад агнууриин хаһада ой тайгада ерэжэ агнаад лэ, нүгөө сезон болотор оро һэегүй үгы болошодог зантай. Харин 28 ангуушадай оройдоол дүрбэниинь нютагай хүнүүд болоно. Штатна ангуушадта сезон соо 15—20 булганай арһа тушааха даабари үгтэдэг. Теэд һуурин зоной хөөрөөгөөр, тус ангуушад даабариһаа гадуур олон булга барижа, хажуу тээшэнь наймаалдаг байна. Гүрэн тон бага сэнгээр арһа тушаажа абана. Арһа наймаалагшад «доогуур» 3—4 дахин үнэтэйгөөр худалдана. Һайнаар эмхидхэгдэһэн, тоосоото агнуури Ахада хэгдэнэгүй гэээшэ ха. Аяар холо оршодог «Бурятпромохотын» дээдэ зургаанда хүдэлдэг зоной толгойдонь Ахын ой тайгын амитадые үдхэхэ тухай асуудал ородог юм гү, бү мэдэе. Мүнөө үедэ «зөөлэн алтан» — арһата ангуудай тоо олон болгохо тухай хэншье һаналаа табидаггүй гэхэ хэрэгтэй.

Һаяхан партиин обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потаповай районой зонтой уулзалга үнгэргэхэдэнь, колхознигууд нютагайнгаа ой тайгада олзоборилгын агнуури өөһэдөө хэхэ арга манда олгыт гэжэ хандаа. Агнууриин участогууд колхозуудай мэдэлдэ орохо болоно. Энэ дурадхал тон зүб. Элинсэг хулинсагайнгаа эртэ урда сагһаа эрхилжэ байһан агнуури нютагай зон эрхилхэ ёһотой. Тиихэдэ гүрэншье, райоршье шүүхэ ха юм.

Манай республикада гансал Ахын райондо һарлаг мал бии. Һарлаг түхэрээн жэл соо ташалан газараар бэлшэдэг. Үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ һанаа амархан үбэлжэдэг амитан. Харин гүнзэгы саһанда хоол бэдэрхэдээ ядардаг. Дүрбэ-табан үдэрэй туршада тэрэ хоолгүй байбал, хэдышье тарган һаа, тамир тэнхээгээ баража, гарзалжа болохо. Һарлаг модоной хальһа, мүшэр эдидэггүй. Зарим ушарта һарлагуудые шононууд баридаг. Тиихэдэ һарлаг юрын үнеэн хоёрой дундаһаа гараһан хайнаг мал бэеэр томо, хүсэ шадалаар ехэ, габшагай шуран, һүбэлгэн амитан юм. Хайнаг малай шонодо баригдаһан ушар тон үсөөн үзэгдэдэг. Һарлаг, хайнаг малай һүн багашье һаа, тон үдхэн, тоһолиг байдаг.

Аха нютагай зон далайн нюрууһаа 1500—2000 метр дээрэ ажаһууна. Сагай уларил бэшэ районуудайхиһаа шэрүүн. Намартаа саһан эртүүр ороно, хабартаа орой болотор дулаан болоногүй. Зундаа хюруу унажа, ургамал хүлдөөнэ. Хүршэ Түнхэнэй райондо модоной үни набшаһалаад байхада, Ахада модоной набша һаял буурсагаа задалдаг.

Иимэ хүшэр хүндэ, шэрүүн уларилтай газарта ажаһуудаг ахынхидта тусхай хүнгэлэлтэ үгтэдэггүй юм. Ахын магазинуудта мебель 42 процент үлүү сэнтэй, эдеэ хоол — зургаан, юрын түмэр орон 20 процент дээгүүр сэнтэй байдаг.

Иимэ үнэ сэнгүүд хэдэн арбан жэлэй саана, морин унаагаар ашаа зөөхэ сагта абтаһан аад, мүнөөшье болотор хубилгагдадаггүй.

Гүрэн түрэдэмнай тон хэрэгтэй Эдеэ хоолой программа бэелүүлжэ байһан хүдөөгэйхидые эд бараагаар хэзээ дүүрэнээр хангадаг болохо гээшэбибди? Тэдээндэ сабхи, майкаһаа эхилээд, олон юумэн дутана.

Зоной элүүрые хамгаалха талаар район соо ехэ хубилалтанууд түйлагдаха зэргэтэй. Сорогой участково больницын байшан хуушаранхай. Шала, ханань үмхиржэ, эндэ, тэндэ нүхэн гарашанхай. Тиигэбэшье тус больницын хүдэлмэрилэгшэд оролдосотой бэрхээр үүргэеэ дүүргэнэ.

Сагай уларилай шэрүүншье һаа, хүйтэн, халуунда тэсэмгэй, олон үгэ зугаагүй, ажалдаа шударгы Аха нютагай зон ажабайдалай үргэн харгыгаар урагшаа дабшана. Малша, хүдэлмэришэ зон арендынэ, кооперативна хүдэлөөндэ улам олоор хабаадана.

Ахын түрүү хонишод болохо Владимир Бадмаевич Мунконов хани нүхэр Ирина Соётовнатаяа хоёр жэлэй саана арендынэ аргаар ажалаа ябуулжа эхилээ һэн. Мунконовтон гэр бүлөөрөө 30 жэлэй туршада түрэл «Улаан-Аха» колхоздоо хонишоноор хүдэлнэ. Зургаан хүүгэдые хүмүүжүүлжэ, гарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ хүргөө. Һүүлэй арбаад жэлэй туршада 100 эхэ хониһоо 115—120 хурьга абана. Юрын хонишон буряад эхэнэрэй, олон үхибүүдэй эхэ Ирина Соётовнагай үбсүү Ажалай Алдар Солын II, III шатын орденууд шэмэглэнэ. Тус колхозой хонишод Владимир Махалеевич, Мария Дориевна Ошоровтон жэл бүри үндэр амжалта түйлана. Эдэ нүхэд түрэл нютагайнгаа хүгжэлтэдэ горитой хубитаяа оруулна.

Хада уулата Ахын һуурин бүхэндэ эрхим ажалаараа суурхажа байдаг малшад, механизаторнууд, барилгашад олон юм. Тэдэнэрэй бүхы һанал бодол районойнгоо хүгжэн һалбаралгада шэглүүлэгдэнэ гээ һаа, алдуу болохогүй байна.

Б. ШАРАКШИНОВ,
манай корр.

ХУБИСХАЛШЫН ХҮБҮҮН

Агууехэ Октябриин социалис революциин илан мандаһаар оройдоол 5 һараһаа үлүүхэн сагай үнгэрөөд байхада, Агын талын Догой нютагта 1918 оной апрелиин 19-дэ Байгалай үмэнэхи буряад нютагууд сооһоо түрүүлэн Зүблэлтэ засаг байгуулагдаһан юм. Хүдэлмэришэдэй, таряашадай, солдадуудай, хасагуудай болон буряадуудай депутадуудай Забайкалиин гурбадахи съезд дээрэ областной Соведэй гэшүүнээр һунгагдаһан Будажаб Доржиев Догойдо Совет засагай органуудые тогтоохо хэрэгтэ тон ехэ хубитаяа оруулалсаһан байна. Тиигэжэл нютагай 37 айлһаа бүридэһэн эдэбхитэд эхилһэн хэрэгээ эсэстэнь хүргэхын түлөө ехэ оролдолго гаргаһан юм. Мүнөө урган бодоһон шэнэ үетэн Догойн хубисхалшадай нангин хэрэгые найдамтай үргэлжэлүүлнэ.

Тэрэ тоодо Будажаб Доржиевай хүбүүн Цыренжаб Будажапов эсэгынгээ намтараар омогорходог, ажабайдалдаа, ажал хэрэгтээ тэрээнэй нэрэдэ хүрэмөөр ябахые эрмэлзэдэг. Эдир залуу наһанһаа түрэл нютагайнгаа баялиг арьбадхалсахын түлөө оролдоһон хүн юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсажа, тэрээнэй эрхэ сүлөөгэй түлөө ами наһаяа гамнангүй тэмсээ. Дайнай һүүлээр Могойтын МТС-тэ олохон жэлэй туршада механизатораар ажаллажа, шэнэ тунга газар ашаглалгада хам оролсон шармайгаа. Һүүлээрнь түрэл Догойгоо бусажа, мал ажалда хүдэлһэн байна. Арба холо гаран жэлэй туршада гэр бүлөөрөө хонишоноор ажаллахадаа, түсэб болон абаһан социалис уялгануудаа хододоо дүүргэдэг байһан юм. Үндэр бүтээсэтэ ажалайнгаа түлөө Цыренжаб Будажапов «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагданхай. Манай хөөрөөнэй герой һүүлэй 10 жэлэй туршада хүндэтэ амаралтада гаранхай. Гэбэшье, нютагайнгаа ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсаһаар. Өөрынгөө 10 үхибүүдые ажабайдалай утын замда гаргахын хажуугаар, нэгэнтэ бэшэ эдир үетэнтэй уулзажа, Догойн хубисхалшадай үүсхэлтэ хэрэг, эсэгынгээ, мүн өөрынгөө намтар хөөрэдэг юм. Тиигэжэ, тэрэ эдиршүүлые аха нүхэдэй һайн һайхан ёһо заншалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Будажапов.

Нютаг нютагай һонин

УРАН БЭЛИГЭЙ ХАРАЛГА

Якутск хотодо нээгдэһэн «Совет Алас-Дурна» гэһэн уран зурагай зональна 7-дохи выставкэ зоныи уран зураашадай ажал хүдэлмэриин дүнгүүдэй ээлжээтэ харалга болоно гэээшэ.

Үнгэрэгшэ табан жэл соо Буряадаймнай уран зураашадай бэлиг шадабари улам мүлигдэжэ, дээдэ хэмжээнэй бүтээлнүүд үсөөн бэшээр хэгдэһэн байна. Республикын уран зураашадай коллективтэ мүнөө 74 хүн тоологдоно. Тэдэнэй хэһэн, зураһан бүтээлнүүд болон зурагууд сооһоо эрхим 200-ниинь зональна выставкэдэ табигданхай юм.

70-аад онуудай хуушаар, 80-яад онуудай эхеэр хүдэлмэриеэ эхилһэн А. Цыбикова, Ц. Шенхоров, Б. Доржиев, Л. Нохоева, В. Николюк, Б. Лыксоков гэгшэдэй зурагуудые эрхимүүдэй тоодо нэрлэмээр. Уран зурааша бүхэн оршон дэлхэйе өөрынхеэрээ харана, мэдэрнэ, бодомжолно. Тиимэһээ хүн бүхэниинь өөрсэ, юрэ бусын зурагуудые бүтээжэ шадана. Тэдээнһээ гадна А. Дугарова, Н. Соктоева, Ж. Раднаев болон бусадай бүтээлнүүдые тэмдэглэмээр.

Шэмэглэн гоёолгын ба арадай искусствын хүгжэлтэдэ горитой хубитаяа оруулдаг бэлигтэй уран зураашад һүүлэй жэлнүүдтэ олон боложо байнхай. Үнэтэ шулуугаар элдэб бүтээлнүүдые хэдэг Ж. Эрдынеев, Б. Жамбалов, Д. Санжиев, Г. Налханов, В. Дашицыренова, Б. Дармаев, мориной хилгааһаар хибэсүүдые нэхэдэг Т. Дашеева, Б. Дамбаева, Р. Доржиева, Е. Ринчинова, Т. Тимина, Е. Зонхоева, үнгэтэ шэлээр юумэнүүдые хэдэг Р. Жимбиева, В. Базаров, модошо дархашуул Б. Энкеев, И. Гомбоев, А. Матуев гэгшэдые дурдаха ёһотойбди.

Скульпторнууд Г. Васильев, В. Уризченко, А. Миронов, З. Дугаров гэгшэдэй һүүлэй үедэ бүтээһэн зүйлнүүд выставкэдэ табигданхай. Тиихэдэ театральна искусствада хүдэлдэг уран зураашад Е. Будажапова, В. Бройко, М. Болонев энэ выставкэдэ мүн хабаадалсана.

Выставкын үедэ научна конференци үнгэргэгдэхэ юм. Тэрээн дээрэ уран зурагай мүнөө сагай шухала асуудалнууд зүбшэгдэхэ болоно.

Г. ГУРУЖАПОВА,
республикын Уран зураашадай холбооной консультант.

Уласхоорондын шэнжэлэл

АЖАҺУУДАЛАЙ ХЭМЖЭЭН ДЭЭШЭЛХ

Байгша оной июлиин 2-һоо ГДР-тэ Баруун Германиин марка хэрэглэгдэжэ эхилбэ. Энээниие эндэхид тэшэ ядан хүлеэгээ гэээшэ. Ушар юуб гэхэдэ, ГДР-тэй валютна, экономическа, социальна талаар нэгэдэлгэ хадаа энэ ороной хүн зоной байдалые эрид һайжаруулха юм гээд орон дотор үнгэргэгдэһэн һунгалтын үедэ ФРГ-гэй хүтэлбэрилэгшэд идхаһан юм. Тиимэһээ ГДР-эй эрхэтэд парламентда һунгалтын үедэ Христиан-ско-демократис нэгэдэлые дэмжээ бшуу.

Эрих Хонеккерэй тушаалһаа буулга, общество дотор СЕПГ-гэй ударидахы үүргэеэ алдалга захиран зонхилолгын системын саашадаа хүн зоной ажаһуудалай хэмжээе хангажа шадахагүйень гэршэлһэн байна.

Урдань хүн зоной капиталис оронуудаар олоороо ябадаггүй байхада, орон дотор социальна шахардуу байдал тохёолдогшогүй бэлэй. Теэд «Берлинэй ханын» унахада, хэдэн миллион хүн зон баруун оронуудта ошохо аргатай болоо ха юм. Тиин «һандаржа» байһан капиталис экономикын, түсэбтэ социалис ажахын түйлалтануудые зэргэсүүлхэдээ, ГДР-эй эрхэтэд ХДС-эй ба тэрэниие дэмжэдэг Немец социальна нэгэдэлэй программые шэлэһэн байна бшуу. Эдэ партинууд ГДР-ые эд бараагаар дүүрэнээр хангаха, ГДР-эй маркые Баруун Германиин валютаар һэлгэхэ тухайгаа мэдүүлээ юм.

ФРГ-тэй валютна, экономическа ба социальна талаар нэгэдэхын тула ГДР-эй правительство «хүл тархяа алдан» оролдоно гээд баталагдаһан гүрэнэй договор тухай сэгнэлтэ зүришэлдөөтэ партиинхид үгөө һэн. Балай бодомжолжо байнгүйгөөр, үгэ ехээр буляалдангүйгөөр социализмые капитализмаар һэлгэхыень Бонн Берлиндэ дурадхаа юм. Тиихэдээ Бонн өөрынгөө талые хараһан байна. Хэрбээ хоёр гүрэнэй нэгэдэлгын хэрэг удаан болзорто ябуулагдаха болоо һаань, капиталис экономикын шиидхэгдээгүй асуудалнууд гаража ерэхэ байна ха юм. Социальна талаар хамгаалхаар арга боломжотой эрхэ байдалда үдэһэн ГДР-эй эрхэтэд ажалгүй болоходоо гү, али үсэгэлдэр хада түлбэригүй байһан юумэнэй түлөө хүлһөөрөө олоһон мүнгэеэ үгэхэдөө, бараг һайн байдалтай байһанаа сүлөөтэ дэлгүүрэй үедэ үгыржэ болохо ха гээд ойлгохо бшуу. Тиихэдээ социализмын түйлалтануудые ондоо нюдөөршье харахадаа болохо байгаа ха юм. Тиин Германиие нэгэдүүлгын асуудал хойшолуулагдажархихашье байгаа бшуу. Тиимэһээл идхалгын машина гэээшэ үдэрһөө үдэртэ ГДР-тэ экономическа талаар доройтоһон байдал тогтохонь гээд дабтажал байгаа юм.

ГДР-тэ ажэһуугшадай абаһан шиидхэбэриие буруушаажа болохогүй ааб даа. ФРГ-дэ, ажаһуудаг түрэл гаралнуудынь адли хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө 3—4 дахин ехэ мүнгэ абадаг байһыень тэдэнэр һайн мэдэнэ бшуу. Тиигээдшье тэрэ мүнгөөрөө өөһэдынгөө хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд хангажа шадаха байгаа ха юм. ПДС-эй дурадхаһан энэрхы ёһото, демократическа социализмые байгуулха программа дотор хүн... һуудалай хэмжээе дээшэлүүлхэ ... жэлэй туршада шиидхэгдэхэ гэж... һааб даа. Харин тиихэдэ баруун... хид ажаһуудалые һайжаруулга... гарагһаа эхилхэнь гээд соносхо... ха юм.

...Баруун Германиин маркануу... лэһэн түрүүшын үдэрнүүд үнгэр...

Ороной түби хотын магазинда... далдан абагшадтай хөөрэлдэбэ... олонхинь нэгэн валютатай бол... шаана. Гэхэтэй хамта социальна... галан байһан хүн зон маргана... Ушарынь гэхэдэ, эд бараанай, эд... зүйлнүүдэй сэнгынь тон дээгүүр... булта мэдэрнэ. Түрүүшын үедэ ... һээ асарагдаһан эд бараа хара... магазинуудта ерэдэг байгаа. Те... худалдажа абтаһан продуктнууд... тээшээ болоходо, дахинаа мүн... гаргашалха хаһа тулажа ерэ... Үдэр бүри хэрэглэгдэдэг зарим... дэй сэнгынь 4—6 дахин дээшэлэ... зүйлэй продуктын сэн магазин ... до ондоонууд, 100 процент хүрэ... на. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, эд ба... хоолой зүйлнүүдэй элбэгшье һаа... ниие худалдажа абахань үнэтэй... нэй договорой ёһоор ГДР-эй ... салин хүлһэнэйнь хэмжээн ФРГ-... доо 3—4 бага юм. Харин тиихэдэ... най, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй ... Германида тогтоогдоһон хэмжээ... дэнхэй.

ГДР-эй арадай палатын һүүлш... ни дээрэ үгэ хэлэхэдээ, преми... Лотар де Мезьер нигэжэ мэдүү...

— Худалдаа наймаанай томо ... нууд эд бараанай сэнгыень ө... тооно. Дэлгүүрэй эрилтые уридш... шаданагүйбди, шэнэ оршон байда... даа наймаа эрхилжэ биранагүйб...

Орон дотор ажалгүйшүүлэй т... роо. Ганса июнь һарада 50 мянга... гүй үлөө юм. Хамта дээрээ энд... ажалгүй гээд тоологдоно гэхэ ... хүдэлжэ байгшадай 1,6 процент... Мэргэжэлтэдэй тоолоһоной ёһоо... дэ ажалгүйшүүлэй тоо 1—1,5 ми... рэжэ болохо юм. Мүнөө үедэ аж... дэ үгтэдэг тэдхэмжын хэмжээн ... хүрэдэг, энээгээр хоолойгоо тэж... хаар бэшэ...

Зүүн Германиин 2 маркын т... Германиин 1 марка түлэгдэхэ ... баталагдаа бэлэй. Бүхы наһаара... олоһон мүнгөөр пенсионернүүд ... хоёр дахин бага мүнгэ танга аб... яахабши — тэсэжэ үзэхэл хэрэг...

Эдэ үдэрнүүдтэ орон дотор ... нууд болоно. 120 мянган мет... салин хүлһэнэй хэмжээе дээшэлү... альна талаар хамгаалгые бии бо... лөө тэмсэнэ. Эдэниие таряашад, ... студентнүүд дэмжэнэ. Тухайлхада ... мар «халуун лэ» хаһа орохонь ха...

ДЭЭДЭ ТУШААЛТАДАЙ УУЛЗАЛГА ТҮГ...

Советскэ Союзтай ба Зүүн Европын оронуудтай экономическа ба политическэ харилсаануудаа шэнээр байгуулха хаһа ерэнхэй гээд капиталис долоон гүрэнүүдэй дээдэ тушаалтадай Хьюстон хотодо үнгэргэгдэһэн уулзалгын үедэ мэдэрэгдэбэ. США-гай, Великобританиин, Франциин, ФРГ-гэй, Италиин, Канадын ба Японой правительствануудые толгойлогшод 16-дахяа уулзаба. Һүүлшын уулзалгын үедэ дэлхэй дээрэ ябуулагдаха политикын, худалдаа наймаанай, оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха, уласхоорондын мүрдэн мүшхэлгэтэй тэмсэхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые худалдалгые гуримшуулха, авторнуудай эрхые хамгаалха тухай асуудалнууд харагдаба. Гэбэшье эдэнэй гол шухалань гэхэдэ, зүүн, баруун оронуудай экономическа харилсаанууд тушаа асуудал мүн.

Американ олониитын һанал бодолые элирүүлхын тула уулзалгын урда тээхэнэ асуултанууд үнгэргэгдэһэн байна. Тиихэдэ Советскэ Союзай ябуулжа байһан политикые дэмжэжэ байһан тухайдаа бүхы хабаадагшадай 77 процентнь мэдүүлээ юм.

— Советскэ Союз сэрэгэй хүсөөр заналта хэнэ гэжэ би этигэнэгүйб, оршон тойронхи байгаалиие бузарлалгын, уласхоорондын мүрдэн мүшхэлгын аюул бидэнэй һанаае зобоохо ёһотой гээд һананаб,— гэжэ Хьюстоной университедэй профессор Ричард Мюррей мэдүүлһэн байна.

Уулзалгын һүүлшын үдэр США-гай президент Дж. Буш «Хьюстонскэ экономическа декларац» абахые дурадхаба. Энэ документ тус уулзалгын дүнгүүдые согсолбо. Эндэ баруун, зүүн оронуудай хоорондохи харилсаануудта онсо анхарал хандуулагдаба.

— Бидэ Советскэ Союзда боложо байһан үйлэ хэрэгүүд СССР-эй Президент Горбачевой эльгээһэн хандалга ... лаараа андалдабабди. СССР-эй ... экономикын талаар өөрынгөө ... хай бэшээ юм,— гээд декларац... лэгдэнэ.— Бидэ демократис, олон ... нал бодол баримталдаг общест... тэ бии боложо байһые дэмжэн... дэлгүүрэй экономико тээшэ даб... һые һайшаанабди. Экономическа... нуудаар саг үргэлжэ үгэ андал... гэһэн Президент Горбачевой ... мүн лэ һайшаанабди.

Ами аминдаа гү, али хамтаар... бэелүүлэгдэжэ байһан реформо... жа үзүүлхэ тухайгаа уулзалгада ... шад мэдүүлбэ.

— США-гай Президент пресс... ци үнгэргэбэ. Тиихэдээ Хьюстон... уулзалга хадаа «хүйтэн дайнай» ... һанһаа хойшо үнгэргэгдэһэн түрү... залга болобо. Гурбан үдэрэй ту... нөө үеын шухала асуудалнуудые... бди. Советскэ Союзда бэелүүлэ... гаа реформо мандашье туһатай ... энээниие дэмжэжэ байһан тухай... дент Горбачевто дуулгаха ёһ... гээд Дж. Буш тэмдэглэбэ.

Гадна ФРГ-гэй, Франциин, Ве... ниин, Канадын хүтэлбэрилэгшэд ... ференци үнгэргөө. Советскэ Со... номическа, финансын талаар ха... дые үргэдхэхэ арга боломжону... хөөрэлдөөбди. СССР-тэ удаан ... урьһаламжа үгэхөөр бэлэмди гэ... канцлер Г. Коль хэлэһэн байна.

Игорь ОС...
Игорь БОР...
Владимир ...

Шатар

ЭДИР ЧЕМПИОНУУД ЭЛИРБЭ

Улаан-Үдын 46-дахи һургуулиин актова зал соо эдир шатаршадай дунда эхилһэн наадан дүүрэбэ. Мүрысөөндэ 26 хүбүүд, 24 басагад хабаадалсажа, хоёр бүлэгтэ наадаһан байгаа.

Хүбүүдэй дундаһаа спортын мастерта кандидат Виталий Раднаев түрүүшын уулзалгануудһаа бэрхээр наадажа, гурбан нааданда Владимир Бальжиев, Жаргал Базаров, Алексей Оксогоев гэгшэдые шүүжэ, бусадһаа түрүүлэн гурбан очкотой болоһон байба. Энэ үедэ Александр Азаргаев Сергей Голубев хоёр баһал тус тустаа гурбан очкотой болоод ябаба.

Виталий Раднаев дүрбэдэхи, табадахи уулзалгануудта Голубевые, Абашеевые, зүргаадахида Азаргаевые шүүхэдээ, дүн хамта 6 очкотойгоор эрхимлэһэн юм. Долоодохи нааданда гурбан тэр, Иннокентий Поповые торгоонгүй диилэжэ, бусадтаа хүсэгдэхээ болиһон байгаа.

Хойто үдэрынь Сергей Санхядовта шүүгдээшье һаа, тэрэ юһэдэхи нааданда Юрий Михайловтай наадахадаа, һайн добтолго хэжэ, дүн хамта 8 очкотой боложо, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Сергей Санхядов, Александр Азаргаев гэгшэд эзэлээ.

Басагадай дундаһаа Виктория Байдаева сохом лэ эрхимлэжэ гарахал ха гэжэ багсаагдаа бэлэй. Тиин тэрэ нааданай эхинһээ аяар табан уулзалгада тэнсэжэ, түрүү һууриие гаража шадабагүй. Энэ үедэ Ирма Будаева яаралгүйхэнөөр наада наадаһаар, очконуудые суглуулжа эхилһэн юм. Тиигэжэ 9-һөө 7 очко абажа, республикын чемпионкын нэрэ зэргэдэ хүртэһэниинь һайшаалтай.

Людмила Карпова Оюна Лобсанова хоёр удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

Л. ГАРМАЕВА,
мүрысөөнэй ахамад судья.

СПОРТЛОТО

1990 оной июлиин 8-да үнгэргэгдэһэн 27-дохи тиражай дүнгүүдые Союзспортлото нэгэдэл согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 1.214506 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (57 карточка) таагшад—702 түхэриг, дүрбэн номер (2.021 карточка) тааһан хүнүүд—27 түхэриг, гурбан номер (29.195 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 12.957173 билет ороо. Табан номер (104 карточка) таагшад—3.762 түхэриг, дүрбэн номер (8.442 карточка) тааһан хүнүүд—88 түхэриг, гурбан номер (202.333 карточка) таагшад 4 түхэриг абаха.

27-дохи тиражай билeдүүдээр 18-дахиһаа 27-дохи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай билeдүүдээр шүүбэринүүд июлиин 28-һаа 1990 оной августын 28 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

«ПРАВДА БУРЯТИИ» Мүнөөдэрэй номерто

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVIII съездын һунгаһан КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум байгша оной июлиин 13, 14-дэ боложо үнгэрбэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум тухай информационно мэдээсэл газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанай нээлтэ дээрэ ниитэлэгдэбэ. КПСС-эй Центральна Хиналтын комитедэй пленум тухай мэдээсэл, мүн лэ энэ хуудаһанда байха.

Газетын нэгэдэхи хуудаһанда Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүд тухай мэдээсэлнүүд барлагдаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин түгэсхэлэй заседани дээрэһээ ТАСС-ай парламентскэ корреспондентнүүдэй бэшэһэн тоосоон номерэй гурбадахи хуудаһанда барлагдаба.

РСФСР-эй эрдэм һуралсалай национальна һургуулинуудай эрдэм шэнжэлэлгын институдай Буряадай филиалай таһагые даагша, педагогическа эрдэмэй кандидат Д. Ошоровой «Аман үгын саашанхи хүгжэлтэ тухай» гэжэ гаршагтай горитой статья газетын мүнөөдэрэй номерой гурбадахи хуудаһанай нээлтэ дээрэ тунхаглагдаба. Республикын нютагуудтахи хүүгэдэй саадуудта буряад хэлэ зааха хэрэгэй ямараар ябуулагдажа байһан тухай автор энэ статья соогоо тодоор хөөрэнэ.

Урда зуун жэлэй мэдээжэ аяншалагша сэр Уенбоной Сибириин «Агуу ямын замаар» гэжэ замай тэмдэглэлһээ «Буряадай тала дайда» гэжэ гаршагтай хэһэг уншагшадай һонорто байха.

Журналистка Галина Шелкуновагай «Аралжаа наймаашад» гэжэ шүүмжэлхы удхатай статья номерой дүрбэдэхи хуудаһанда барлагдаба. «Энэрхы сэдьхэлэй харaa зорилгонууд» гэжэ гаршагтай журналист Б. Файбышевичэй статья энэл хуудаһанда үгтэбэ.

Кино, театрнуудта

«Дружба»
«Ко мне, Мухтар!»— в 9-30, «Человек-оркестр»— в 11, 13, 15, 19, 21 (удл.), «В джазе только девушки»— в 17.

«Родина»
«Лето в раковине» (2 серии)— в 10, 16, «Отпетые мошенники»— в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.

«Прогресс»
Красный зал —«Замужем за мафией»— в 10, 12-10, 14-10, 16-20, 18-30, 20-40. Зеленый зал —«Налево от лифта»— в 9-40, 11-30, 13-20, 15-10, 17, 19, 21.

«Октябрь»
Мультфильмы — в 9-40, «Кодекс молчания (мент)»— в 15, 17-30, «Фанат»— ... 20, 21-40.

«Восток»
«Удивительная нах... мые обыкновенны... 15-30, «Ситара» ... 18, 21.

«Байкал»
«Лошади в океане...

«Аршан»
«Замужем за ма... 21.

«Зеленый»
«Обвиняется в ... 20.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Булагууд». 10.05 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 11.05 — «Кончина»— 3 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 13.20—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 13.30—Время. 14.10—Ан амитадай аймагта. 16.45—Эрдэм ухаанай һонин. 17.30—Концерт. 18.10—Эхилжэ байгаа спортсменүүдтэ чемпионуудай зүбшэл, заабаринууд. 18.55—Игорай фольклорно ансамблиин концерт. 19.30 — Время. 20.00— Мультфильм. 20.25— Уран зураашын мастерской соо. 20.45—«Кончина»—3 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 22.00 — Время. 22.30— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.45— Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 00.40—«Как прекрасен этот мир»— фильм-концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Время. 9.15 —«Старая крепость»— үхибүүдтэ фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 11.05— Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.35— Мультфильм. 12.45 — Ритмическэ гимнастика. 13.15— «Претендент»— уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. УЛААН-УДЭ. 17.15 — «Халаан»— тележурнал (буряадаар). 17.50— Шэнэ һонин (буряадаар) —«Ерээдүйн витам... Байгал. 19.00—... щество. 20.00—Ба... нэхи газар дээрэ ... рин сэмбын комб... гэдэхи УПК-гай ... но үйлэдбэриин ... носхолнууд. МОС... «Амгалан нойрсоо... 21.15—«Диалог ... фильм-концерт. ... бираю любовь... фильм. 22.45—«С... хом»—уран һайха... 1-дэхи сери.

Редактор
Р. Б. ГАР...

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ,
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-62-46, 2-63-36; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-24-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-00445. Заказ № 164.